

OTORİTER REJİMLERİN KONSOLİDASYONUNDA CUNTA PARTİLERİNİN ROLÜ: DRP, GOLKAR VE MDP ÖRNEKLERİ

Aydoğın KUTLU* & Mustafa Cem OĞUZ**

Öz

Bu çalışma, Güney Kore, Endonezya ve Türkiye örneklerinde askeri otoriter rejimlerin hegemonik parti kurma denemelerini karşılaştırmalı siyaset perspektifinden ele almaktadır. Literatürde tespit edildiği üzere otoriter rejimler arasında en uzun ömürlü olanlar bir siyasal parti ihdas eden ve gücünü bu kurum aracılığıyla konsolide eden rejimlerdir. Bu tespit askeri otoriter rejimler için de geçerlidir. Cuntanın bizzat kurduğu ya da kurulmasına nezaret ettiği siyasal partiler eğer parlamentoda büyük çoğunluklar sağlayabilirler ve yürütmeyi kontrol edebilirlerse, hem getirdikleri siyasal-hukuksal düzenlemeler kökleşebilir hem de cunta üyelerinin cezai sorumluluklarının gündeme gelmesi önlenabilir. Bunu üç ve daha fazla seçimde tekrar sağlayabilen partiler hegemonik partiler olarak kabul edilmektedirler. Bir partinin hegemonik olabilmesi ise, onun, liderin kişisel hakimiyet ve propaganda aracı ve bir seçim makinesi olmanın ötesinde kurumsallaşması ve özerkleşmesi ile gerçekleşmektedir. Burada ele alınan örnekler içinde sadece Endonezya'nın Golkar Partisi tam bir hegemonik partiye dönüşebilmiş ve belirli özgül nedenlerle partiyi yaratan elitlerden uzaklaşarak yeni seçmen kitlelerine yaslanıp siyasal hayatına devam edebilmiştir. Güney Kore'nin Demokratik Cumhuriyetçi Partisi de kısmen başarılı olabilmış, birkaç seçim kazanarak bir süreliğine hegemonik parti düzeyine yaklaşmıştır. Ele alınan örnekler içinde Türkiye'nin Milliyetçi Demokrasi Partisi açık ara en başarısız örnek olmuştur. Diğer partiler gibi askeri otoriter rejimin reformlarını ve ideolojisini devam ettirmek ve cunta üyelerine hukuki koruma sağlamak amacıyla kurulan bu parti, ne cuntanın tam desteğini elde edebilmiş ne de belirli bir siyasal geleneğe dayanabilmiş ve neticede ilk girdiği seçimde sonuncu olduktan sonra birkaç yıl içinde eriyip kendini feshetmiştir. Partinin bu başarısızlığı, Türkiye'nin darbeden çok kısa süre sonra sivil-demokratik hayata geri dönebilmesini sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: *Askeri Otoriter Rejim, Demokratikleşme, Hegemonik Parti, Golkar, Demokratik Cumhuriyetçi Parti, Milliyetçi Demokrasi Partisi.*

* Dr. Öğr. Üyesi Kastamonu Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, akutlu@kastamonu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-8462-2610>.

** Doç. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü, mcoguz@ohu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-3968-350X>.

JUNTA PARTIES' ROLE IN THE CONSOLIDATION OF AUTHORITARIAN REGIMES: THE CASES OF DRP, GOLKAR AND NDP

Abstract

This study examined the attempts of military authoritarian regimes to establish hegemonic parties in the examples of South Korea, Indonesia and Turkey from the perspective of comparative politics. As stated in the literature, the longest-lasting authoritarian regimes are those that establish a political party and consolidate their power through this institution. This claim is also valid for military authoritarian regimes. If the political parties that the junta established or supervised the establishment of can gain large majority in the parliament and control the executive, the political-legal regulations they have brought can be rooted and the criminal responsibilities of the junta members can be prevented. Parties achieving this in three or more elections are considered hegemonic parties. A party's hegemonic status is achieved through its institutionalization and autonomy beyond being a leader's personal domination and propaganda tool and an election machine. Among the examples discussed here, only Indonesia's Golkar Party was able to become a fully hegemonic party and, for certain specific reasons, moved away from the elites that created the party and continued its political life by leaning on the new electorate. The Democratic-Republican Party of South Korea was also partially successful, winning several elections and approaching the hegemonic party level for a while. Among the examples discussed, Turkey's Nationalist Democracy Party was by far the most unsuccessful example. Similar to other parties, this party, established to continue the reforms and ideology of the military authoritarian regime and to provide legal protection to the members of the junta, neither gained the full support of the junta nor based on a certain political tradition, and eventually came last in the first election it melted and dissolved itself within a few years. This failure of the party enabled Turkey to return to civil-democratic life very soon after the coup.

Keywords: *Military authoritarian regime, Democratization, Hegemonic party, Golkar, Democratic Republican Party, Nationalist Democratic Party.*

Giriş

20. yüzyılın büyük bölümünde dünya birçok bölgede otoriter rejimlere tanıklık etti. Bu rejimler tek adam rejimleri, askeri ve tek partili rejimler (Geddes, 1999) olarak birbirlerinden farklılaştıkları gibi rejimin devamlılığı ve kurumsallığı açısından da birbirlerinden ayrıışmışlardır. Literatür ayrıca bu otoriter rejimler arasında en dayanıklı olanların bir siyasi parti üzerinden örgütlenen rejimler olduğunu da göstermiştir (Geddes, 1999-2003; Magaloni, 2006; Svolic, 2012). Juan Linz ise bu görüşlere ek olarak herhangi bir parti kurumundan ziyade hegemonik parti inşasının otoriter rejimlerin ömrünü uzattığını iddia etmiştir (Linz, 1973). Bir diğer ifade ile otoriter rejimler arasında en istikrarlı olanlar bir siyasal parti kurumu ihdas edenlerdir ve bunlar arasında daha uzun ömürlü olanlar ise hegemonik bir parti yaratanlardır. Hegemonik parti inşasını mümkün kılan ise partinin kurumsallaşma seviyesidir. Bazı otoriteryen iktidar partileri, illerde ve ilçelerde örgütlenerek ve halkın gündelik hayatına dokunarak, diktatöre etkili

bir iktidar makinesi işlevi sunarken (Meksika'da PRI ve Tayvan'da Kuomintang-KMT); bazıları başkentin ötesine çıkamamış ve bir taban örgütlenmesi yaratamamıştır. Zira bir partinin yerelde örgütlenme seviyesi, seçmenler ve onların talepleri hakkında bilgi edinme olanağını artırdığı için otoriter rejimin ömrünü uzatan bir etkiye sahiptir (Nathan, 2003). Bu nedenle kurumsallaşma sürecini tamamlayabilen partiler, hegemonik hale gelebilmiş ve demokrasiye geçiş sürecinden sonra da varlıklarını sürdürebilmişlerdir, diğerleri ise kesinlikle daha kısa ömürlü olmuşlardır.

Bu tespitler askeri otoriteryen rejimlerde de doğrulanmaktadır. Darbeden sonra orduların önünde iki seçenek olur; ya siyasal sistemin icracısı olacaklardır, ya da onu vesayet altına alacaklardır (Stepan, 1971: 134). İkincisinde askeri yönetim kısa süreli olmaktadır ve asker arzu ettiği siyasal sistemi kurduktan ya da sürmekte olan bir krize son verdikten sonra kışlasına geri dönmektedir. İlkinde ise ordu belirli kaygılarla ya da beklentilerle siyasi iktidarı sivillere devretmemekte ve bizatihi kendisi hükümet olmaktadır. Bu durumda ise cuntanın kendi iktidarı için bir meşruiyet yaratması gerekmektedir. Ordunun meşruiyet yaratmasının ise iki farklı yolu vardır; bunlardan ilki tek partili bir siyasal rejim kurmak, ikincisi ise hegemonik bir parti inşa etmektir. Bunlar arasında en yaygın görüleni şüphesiz ilkidir; Franco'nun FET'i, Salazar'ın Ulusal Birliği (NU), Nasır'ın Arap Sosyalist Birliği bu partilerin tipik birer örneğidir. Bu partiler girdikleri tek partili seçimler ile kendilerine meşruiyet atfetmekle birlikte aynı zamanda sahip oldukları karizmatik liderle ve uyguladıkları korporatist temsil modeli ile de bu meşruiyeti pekiştirmektedirler. Hegemonik parti inşası ise başka yerlerde denenmiş olsa da en uzun ömürlü ve istikrarlısı Meksika'da karşımıza çıkan bir modeldir. Meksika'daki örnek, Cardenas'ın Kurumsal Devrimci Partisi'dir (PRI). Öncülü olan PNR ve PRM partileri ile birlikte düşünüldüğünde 71 yıllık kesintisiz bir iktidar başarısına sahip olan bu parti, çok partili seçimlere izin verilen ülkede, parlamento seçimlerinde 1988 yılına kadar süper çoğunluklar (parlamentoda asgari %70'lik hakimiyet) elde etmiştir. Bu başarı PRI'nin karizmatik liderlerden bağımsız bir şekilde bir kurum olarak başarılı olduğunu göstermektedir. Burada da öne çıkan en önemli etken partinin korporatist bir yapılanmaya sahip olması ve de örgütlenme becerisidir.

Meksika örneğinde de görüldüğü üzere hegemonik bir parti sistemi inşa edebilmenin en önemli veçhesi, iktidar partisini kurumsallaştırabilmektir. Bu da bizi parti kurumsallaşması tartışmasına götürmektedir. Parti kurumsallaşmasını ilk ele alan isimlerden biri olan Huntington'a (2006) göre bu olgunun dört boyutu vardır: adaptasyon, karmaşıklık, özerklik ve tutarlılık. İlk olarak bir parti değişen koşullara hızlı bir şekilde uyum sağlayabiliyor ve kendini dönüştürebiliyorsa bu onun kurumsallaşma kapasitesini artıran bir niteliğe sahiptir. Karmaşıklık ise partinin hem hiyerarşik olarak, hem de yatay olarak farklı ihtiyaçlar doğrultusunda bölümlere ayrılmış olma halidir. Yerelde yaygın bir örgütlenmenin varlığı parti kurumsallaşmasının önemli göstergelerinden biridir. Karmaşıklık aynı zamanda parti üyelerine bir görev ve makam sunabilme imkanını artırdığı için de partinin ömrünü uzatan bir

niteliğe sahiptir. Özerklik ise partinin sendikalardan, STK'lardan ve de otokrat dahil belli başlı elitlerden özerk bir şekilde hareket edebilme kapasitesidir. Yani partinin, parti dışındaki grup ya da bireyler tarafından kontrol edilememesidir. Son olarak tutarlılık ise parti üyeleri arasında partinin hedef ve ilkeleri konusunda bir ayrışmanın, ihtilafın bulunmamasıdır. Huntington (2006: 22) partilerin kurumsallaşma derecelerini bu dört kriter üzerinden tanımlamakta ve kurumsallaşan partilerin hem lider değişimine, hem de iç ve dış krizlere karşı daha dayanıklı olduklarını iddia etmektedir.

Biz bu çalışmada parti kurumuna başvuran askeri otoriter rejimlerden üçünü karşılaştırmalı bir şekilde ele alacağız ve bunlardan hangilerinin daha uzun süre iktidarda kaldıklarını, parti kurumsallaşması modeli üzerinden irdeleyeceğiz. İnceleme nesnesi olarak da Güney Kore'den Demokratik Cumhuriyetçi Parti'yi (DRP), Endonezya'dan Golkar'ı ve Türkiye'den de Milliyetçi Demokrasi Partisi'ni (MDP) alacağız. Güney Kore ve Endonezya örneklerinden hareketle bu ülkelerde görülen askeri otoriter rejim sonrası cuntayla ilişkili partilerin kurumsallaşma ve demokratik yollarla başarılı olma koşullarını ele aldıktan sonra Türkiye'de MDP'nin kuruluş amaçlarını, beklentiler ve başarısız olma nedenlerini tartışacağız.

1. GÜNEY KORE VE DEMOKRATİK CUMHURİYETÇİ PARTİ (DRP) DÖNEMİ

Güney Kore'de Demokratik Cumhuriyetçi Parti dönemini ele almaya başlamadan önce, tarihsel arka plana göz atmak gerekmektedir. 2. Dünya Savaşı'ndan sonra bağımsızlığını kazanan Güney Kore'de ilk serbest seçimler 1948'de yapılmış ve Syngman Rhee, ABD'nin de açık desteğini alarak devlet başkanı olmuştur. Kuzey'le yaşanan savaş, Rhee rejimini otoriterleştirirken (Hong, 1999); Kuzey'in işgali sırasında, 1952'de, sıkıyönetim koşullarında bir anayasa değişikliğiyle önce devlet başkanının halk oyu ile doğrudan seçilmesini ve ardından 1954'teki bir başka anayasa değişikliğiyle de başkannın ancak iki defa seçilebilmesi sınırını kaldırarak ömür boyu devlet başkanı olabilmeyi yolunu açmıştı. Rhee mutlak güce eriştike, "rejimi halktan uzak, yozlaşmış ve kibirli" bir hal aldı (Oh, 1999: 40). 1960'taki başkanlık seçimlerindeki şaibeler muhalefetin sokağa dökülmesine yol açtı. Rhee orduyu kullanarak gösterileri sona erdirmeyi denese de, ABD hileli bir seçimle otoriter bir rejim inşasının komünist tehdit karşısında kırılgnalık yaratacağı düşüncesiyle Rhee'ye destek olmadı (Hong, 1999: 140). Bu yüzden Rhee ordunun desteğini kaybedince 26 Nisan'da istifa etmek ve sürgüne gitmek zorunda kaldı. 2. Cumhuriyet, iki kanatlı bir parlamento, bağımsız seçim kurulu ve anayasa mahkemesiyle donanmış bir parlamenter sistemi getiren yeni anayasa ile başladı. Yeni anayasanın ardından yapılan seçimlerle Demokratik Parti iktidara gelse de, 1961 Mayıs'ındaki askeri darbeyle demokratik rejim kısa sürede sona ermiş oldu.

G. Kore bu darbeden sonra 1963 yılının Aralık ayına kadar "Ulusal Diriliş Yüksek Konseyi" adını alan cunta tarafından yönetildi. Cuntanın lideri

Tümgeneral Park Chung Hee'ydi¹. Cunta, 1963'te sivil yönetime dönüleceğini açıklamıştı. Ancak öncesinde sivil rejimin ülkeyi darbe öncesine geri döndürmemesi için yapılması gerekenler vardı; bunlar yeni bir anayasa yazımı ve hükümetin teslim edileceği yeni elitlerin yaratılmasıydı. Özellikle ikinci görev cunta için hayati önemdeydi; zira iktidarın devredileceği sivillerin cuntaya karşı hasmane bir tavır takınıp, ondan hesap sorabilecek olması askerleri kaygılandırıyor. Dönemin istihbarat örgütü (KCIA) başkanı J.P. Kim de akademisyenlerden oluşturduğu danışma kuruluyla hem anayasaya hem de yeni elitlere dair kaygıları paylaşıyordu. Kim'in temel endişeleri "sivil iktidara geçildiğinde, Park ve cunta liderlerinin akıbeti" ve de "devrimci misyonu devam ettirecek sivil siyasetçilerin kimliği"di. Cuntanın diğer üyeleri de aynı endişeleri paylaşıyordu. İktidar sivillere devredildikten sonra cuntaya ne olacaktı? Park ve diğer kıdemli darbeciler emekli olabilirler ya da ordudaki saygın görevlerine devam edebilirlerdi, ancak genç darbeciler için kışlaya yani ordu hiyerarşisine geri dönmek, bir nevi rütbe tenzili anlamına geliyordu. Bu isimler için bir alternatif daha vardı, o da ordudan ayrılıp, sivil bir danışman olarak yeni iktidar partisinde görev almaktı. En son alternatif ise cuntanın kendisinin sivil iktidar haline gelmesiydi. Bunun için ihtiyaç duyulan kurum ise siyasal partiydi (Kim, 1975: 305).

General Park 1961'in ağustos ayında 1-2 yıl içinde sivil rejime geçileceğini duyurduktan hemen sonra J.P. Kim ve yakın arkadaşları bir siyasal parti inşası için harekete geçtiler. Kafalarındaki modelin temel özelliği ise daha önceki siyasi partilere benzemeyen yeni bir parti olmasıydı. Zira darbeden önceki dönemin partileri çok zayıftı ve Huntington'un (1965) "kurumsallık" ölçütünü sağlayamıyorlardı. Bu ölçütler, "yeni şartlara uyum, örgütsel komplekslik, kurumsal özerklik ve tutarlılık". Kim ve arkadaşları nihayet 1963 yılında arzu ettikleri bu güçlü partiyi kurdular; yeni partinin adı "Demokratik Cumhuriyetçi Parti"ydi (DRP). Parti tek bir merkezden yönetilen, katı bir hiyerarşiye sahip ve üyeleri dikkatli bir şekilde seçilen, eğitilen ve disipline edilen bir kurum olacaktı. Partinin sivil elitleri de, cuntanın ideallerine kendilerini adanmış genç akademisyenler, gazeteciler ve memurlar olacaktı (Kim, 1988: 55).

Kim partinin kuruluşu için KCIA'nın üyelerini görevlendirdi. Bu üyeler partinin sivil kadrolarını oluşturacak etkili sivil politikacıları bulacak ve onları ikna edecekti. Mart 1962'ye gelindiğinde partiyi oluşturacak sivil kadro sayısı 70'e ulaşmıştı. Ekim ayına gelindiğinde ise sayıları bini bulan öğretmen, akademisyen, gazeteciler ve memurlardan oluşan genç bir kadro ekibe dahil

¹ Alt sınıflardan gelen bir subay olan Park Chung Hee cuntanın meşruiyet kazanabilmesi için önceliği ekonomik kalkınmaya verdi. Bir yanıyla Ekonomi Planlama Kurulu'na (EPB) diğer yanıyla Kore Merkezi Haber Alma Teşkilatı'na (KCIA) dayanan ekonomik kalkınma politikaları, emeği disipline edip toplumsal muhalefeti baskılamasıyla bir tür bürokratik otoriteryanizm örneği idi (Im, 1987). Öte yandan EPB, aynı zamanda cuntanın kalbi haline de gelmişti. İmar Bakanlığı'nın bir birimi olarak kurulmasına karşın Ekonomi Bakanlığı'nın da bütçesini kullanıyor ve İstatistik Kurumu'yla Merkez Bankası'nı da kontrol ediyordu. EPB'nin başkanı, ekonomiden sorumlu başbakan yardımcısıydı (Oh, 1999: 53). Park Chung Hee'nin bu otoriter kalkınma politikası, aynı zamanda teknokratik yönüyle de dikkat çekiyordu. Ekonomi yönetimi, siyasetçi ve askerlerden arındırılıp ABD'de eğitim görmüş mühendis ve bilim insanlarına bırakılmıştı.

edilmişti. Bu isimler KCIA ve akademisyenler tarafından Kore siyaseti, siyasi partiler, 16 Mayıs Darbesinin gerekliliği ve de yeni partinin prensipleri konularında eğitildiler (Kim, 1988: 56). Partinin kuruluşu 1963 yılının şubat ayında tamamlandı. Hızlı bir şekilde örgütlenen DRP, İki hafta sonra 154.982 kişilik bir üye sayısına ulaştı (Kim, 1988: 56).

DRP örgütlenmesini dört temel prensip üzerinden tanımlıyordu. Bunlardan ilki Kamu Çıkarı prensibiydi, bu prensibe göre parti bir kişinin çıkarları odağında hareket edemezdi, tek ilkesi kamu çıkarı olmalıydı. İkinci prensip parti içindeki olası hizipleşmelere mani olmayı gözeten Örgütsel Bütünlüktü. Üçüncü prensip de partinin sadece kampanya dönemleri değil, tam zamanlı aktif olmasını hedefleyen Örgütsel Devamlılıktı. Tek Talimat olarak adlandırılan son prensip ise parti örgütlenmesinin en tepeden, en alt birime kadar hiyerarşik bir komuta zincirine tabi olmasını hedefliyordu.

DRP genel başkanda birleşen iki farklı gövdeden oluşuyordu; bunlar Temsili Yapı ve de Parti Sekreterliğiydi. Temsili yapı ilçe teşkilatlarındaki delegelerden başlayarak, il ve bölge teşkilatlarına doğru çıkan ve nihayetinde parti meclisinde taçlanan demokratik bir kurumken, Parti Sekreterliği genel merkezden, en alt birime doğru inen bürokratik yapılanmaydı ve Genel Sekreterlik makamında da J.P. Kim vardı.

Her ne kadar Park bir siyasi parti kurup, devlet başkanı olmuşsa da siyasete uzak birisiydi ve tek bir önceliği vardı: ekonomik kalkınma. Bu perspektifi kabine tercihine de yansımıştı, öyle ki, hem başkanlık sekreteryası hem de kabinesini teknokratlardan oluşturdu. Onun siyasete olan bu mesafesi partisi DRP'nin de kurumsallaşmasına mani oldu. Sadece “seçim dönemlerinde kampanya için mobilize edilen ve siyasa üretimi süreçlerine dahil edilmediği gibi, siyasi elit devşirmede de rol verilmeyen parti” her zaman Park'ın gölgesinde kalmıştır (Kim, 1975: 309). Bu nedenle de bir siyasi partiden beklenen, farklı çıkarları bir araya getirme ve uzlaştırarak politika üretme gibi bir işlevi DRP gösterememiştir. Park'ın ekonomik büyümede gösterdiği performans, DRP'nin kurumsallaşması hilafına olmuştur.

DRP 1970'lerin başlarına kadar kendi içinde bir hizip çatışması yaşadı. Tarafların ana akım ve ana akım karşıtı olarak ayrıştığı hizipleşmede temel mesele Park'ın başkanlıktan indikten sonra iktidarın kime geçeceği konusuydu (Kim, 1975: 306). Ana akım hizbin başında cuntanın üyelerinden J.P. Kim vardı ve Kim'in arzusu Park'dan sonra başkanlık makamına geçmekti. Karşı hizip ise eski cunta üyelerinden ve partinin sivil bileşenlerinden oluşuyordu ve öncelikli hedefi Kim'in başkanlığını engellemekti. Kim'in hizbi KCIA içinde yer alan, DRP'yi kuran ve daha çok parti bürokrasisi içindeki askerlerken, diğer hizip ise daha çok DRP'nin parlamento üyelerinden oluşuyordu (Han, 1971: 243). Bu dönemde üçüncü bir dönem başkanlık yapma arzusu göstermeyen Park, bu iki hizip arasında bir denge gözetiyordu. Ancak 1969 yılında ana akım karşıtı hizbin yanında saf tutarak, anayasa değişikliğini destekledi ve kendisi için üçüncü dönem başkanlığın yolunu açtı.

**Tablo 1. Cumhuriyet Döneminde DRP'nin Parlamento Seçimindeki Başarısı
ve Parlamento Hakimiyeti**

Parlamento Seçimleri	Parti'nin Aldığı Oy Oranı	Parlamentoda Elde Edilen Sandalye Çoğunluğu
1963	%32,4	110/175
1967	%52,8	129/175
1971	%47,7	113/204
1973	%38,7	146/219
1978	%31,7	145/231

Kaynak: Nohlen, D., Grotz, F. ve Hartmann, C., 2001.

DRP'nin Üçüncü Cumhuriyet'teki performansı oldukça iyi olmakla birlikte 1971 seçimlerinde başkan Park'ın göstermiş olduğu %53,2'lik performansın gerisinde kalmış olmaları parti yöneticilerini kaygılandırdı. Temel endişeleri Park'ın siyasi hayatının bitiminden sonra DRP'nin yok olacağı ve kendilerinin de böylece iktidarın sağlayacağı korumadan mahrum olacaklarıydı. DRP bürokratları ve de parlamenterleri ile bu kaygıyı yaşarken, Park 1971 yılının sonunda yeni uluslararası şartları bahane ederek sıkı yönetim ilan etti ve hemen ardından da, Yushin Anayasasını yürürlüğe sokarak hem otoriter rejimini pekiştirdi hem de ömür boyu başkan olabilmeyi önünü açtı. Zira yeni anayasaya göre Birleşme İçin Ulusal Konferans adında (NCFU) bir kurum oluşturulacak ve başkan bundan sonra halk oyu ile değil, bu kurum tarafından seçilecekti. Kurumun üyeleri partisiz ve daha çok kırsal kesimden seçilecek olan 2359 kişiden oluşacaktı, hatta bu kurulun üyelerinin 1/3'ü Park tarafından aday gösterilecekti. NCFU'nun bir diğer görevi ise başkan tarafından önerilen parlamentonun üçte biri oranındaki kontenjan vekil listesini onaylamaktı. Bu vekiller üç yıllığına atanıyor ve süreleri bitince başkan tarafından önerilen yeni liste ile yenileniyorlardı (Kim, 1975: 313). Böylece Park DRP'nin mutlak çoğunluğu kaybetme riskini bertaraf etmiş oluyordu. NCFU'nun bir başka görevi de parlamentodan geçen anayasa değişikliklerine onay vermektir. Bu da yine Park'ın parlamentonun kendi inisiyatifi hilafına anayasa değişikliği yapması durumunda onu engellemesine yarayacaktı. Ayrıca başkan artık halk oyu ile seçilmeyeceği gibi görev süresine dair de bir sınır getirilmemişti. Bu, Park'ın ömür boyu iktidarda olacağı anlamına geliyordu. Parlamento ve Yüksek Mahkemenin yetkileri de yürütme lehine sınırlandırılmıştı. Yerel Yönetimler için ise "Birleşme (Kuzey-Güney) sağlanana kadar, yerel meclislerin toplanmaması" düzenlenmişti (Kim, 1975: 313). Tüm bu değişiklikler ile Park sınırlandırılmamış bir iktidar aygıtına kavuşmuş oluyordu. Öyle ki, 3. Cumhuriyeti sonlandırıp, 4. Cumhuriyeti başlatan bu Yushin Anayasası için gözlemciler "Park'ın kansız darbesi" diyeceklerdi (Oh, 1999: 60).

Dördüncü Cumhuriyet'in yarattığı bu siyasi sistem DRP'lilerin endişelerini gidermişti. Ancak aynı anayasa seçilebilmek için zorunlu olan parti üyesi olma şartını kaldırdığı ve siyasal partileri siyasal yaşamın vazgeçilmez bir parçası olma durumundan çıkardığı için de bu kuruma büyük bir darbe vurdu (Kim, 1975: 312; Kim, 1988). Ayrıca başta başkanı seçmek gibi bir dizi anayasal yetkiye sahip olan NCFU partiler üstü bir kurum olarak tanımlanmış ve üyelerinin partisiz olması şart koşulmuştu. NCFU'nun bir

diğer gorevi de hatırlanacağı uuzere başkanın parlamento kontenjanından aday olarak goşterdiği vekilleri onaylamaktı. Başkanın bu kontenjan adayları da partisiz vekiller olduğu için Kore siyasetinin partisizleşme eğilimini artıran bir durum yaratıldı.

1972 yılında yeni anayasaya uygun olarak başkanlık seçimi ve parlamento seçimi yenilendi. Anayasada oğngoruıldığu uuzere Başkan halk oyu ile değil, 2359 kişiden oluşan ve çoğu uuyenin bizzat başkan tarafından belirlendiği NCFU tarafından seçildi ve Park tek aday olarak girdiği bu seçimden 2357 oy alarak, başkanlık makamına yeniden oturdu. Bir yıl sonra yapılan parlamento seçimlerinde ise Park'ın partisi olan DRP %38 ile birinci parti oldu, parlamento bu hali ile muhalefetin eline geçebilirdi ama Yushin Anayasası Başkan'a, parlamentoyu kontrol edebilmesi için ekstra olanaklar tanımtı. Buna göre parlamentonun 146 sandalyesi seçimle belirlenirken, 73 sandalyesi Başkan tarafından direk atanacaktı. DRP, Park'ın atadığı bu 73 isimle %38 oy oranına rağmen süper çoğunluğa erişti.

1978 yılında hem başkanlık, hem de parlamento seçimleri gerçekleşti. Başkanlık seçimlerine yine tek aday olarak giren Park, NCFU tarafından başkan olarak seçilirken; partisi DRP ise %31 ile Yeni Demokratik Parti'nin (NDP) ardından ikinci oldu ve fakat Park'ın kontenjanından atadığı 77 isimle yine süper çoğunluğa erişti. DRP'nin yaşadığı bu gerilemenin temel nedeni yüksek büyüme oranlarının gizli nedeni olan emek uzerindeki baskı ve artan eşitsizlikti. 1980'lere doğru bu rahatsızlık yeniden sokakları hareketlendirdi.² 1979 Ekim'inde tekstil işçilerinin protestosu ve açlık grevleri, oğrencilerden ve orta sınıflardan destek görünce bugün BU-MA (Busan-Masan şehirleri) Demokratik Protestoları olarak bilinen kitlesel gösteriler yaşandı. Bu protestolara gösterilen sert tepki iktidar bloğu içinde bir ayrışma yarattı ve bu ayrışma Park'ın, beyin takımı içinde yer alan KCIA direktru Kim Jae-Gyu tarafından akşam yemeğinde öldürülmesi ile neticelendi.

Park Chung Hee'nin ölümünün ardından ülkenin demokrasiye geçişi beklenirken, 1979 yılının aralık ayında Park'ın ordu içindeki taraftarlarından General Chun Doo Hwan yönetime el koydu. 1980 yılında başkanlık makamına oturan Doo Hwan, 1980 tarihli yeni bir anayasa yaptırdı ve

² Dördüncü Cumhuriyet boyunca da ihracat odaklı büyüme stratejisini sürdüren Park, yaşanılan petrol krizine rağmen çarpıcı büyüme oranlarını yakaladı. Tarımda alışanların oranı, sanayi ve hizmet sektöründe çalışanlara göre giderek azaldı ve ülke bir tarım ülkesi olmaktan ıktı. Sanayileşmenin ncleri de rejimin imtiyaz verdiği gcl aile şirketleri olan Chaebollardı. Konglomerat olarak oğrgtlenen bu şirketler, ABD ve Japonya'dan alınan hibe ve ucuz kredilerin tahsis edildiği ve vergi konusunda birçok avantaja sahip olan yapıları. Günümüzde hala varlığını sürdüren bu şirketlerin başında Samsung, Hyundai, LG ve Kumho gibi gruplar geliyordu ve ihracatı artırmakla grevlendirilmişlerdi. Bu şirketlerin öncülüğünde ülke 70lerin sonundan itibaren mte vazı bir orta sınıflaşma gerçekleşmeye başladı. Daha doğrusu kendisini orta sınıf olarak tanımlayan çalışan sayısı artmaya başladı. Bunun bir nedeni de yüksek oğrenim görenlerin sayısındaki muazzam artıştı. 1960'ta 100 bin olan niversite oğrencisi sayısı, 1980'e gelindiğinde 600 bine çıkmıştı. Ancak G.Kore'nin yaşadığı bu dönüşümün çalışan sınıflara bedeli çok ağırdı. Zira G.Kore emekçileri haftada 54 saat çalışıyor ve bölgedeki diğer ülke emekçilerine göre çok daha az kazanıyordu. Öyle ki, Singapur, Tayvan gibi ülkelere göre bile en ucuz iç gücü G. Kore'deydi (Oh, 1999: 66). Yüksek büyüme oranları ile elde edilen refah eşit paylaşılmıyor ve gelir adaletsizliği artıyordu. Öyle ki, Jung (1992: 64), 1970lerin ortalarından itibaren Gini katsayısının çarpıcı şekilde yükseldiğini tespit etmektedir. Artan zenginliğe eşlik eden bu gelir adaletsizliği, niversite oğrencilerinin eşitlik ve demokrasi talepleri ile de birleşince 1980lere doğru Yushin Rejimi sert bir toplumsal muhalefet ile gerçekleşti.

DRP'nin de içinde yer aldığı tüm siyasi partileri yasakladı. Bunu takip eden süreçte Demokratik Adalet Partisi (DJP) adlı yine ordu destekli bir parti kurdurdu ve bu parti ile 1981 yılındaki başkanlık seçimlerinden başarı ile çıkarak, 5. Cumhuriyet'in ilk devlet başkanı oldu. DJP ise DRP'nin başarısını sürdürerek, 1988 yılına kadar girmiş olduğu üç parlamento seçiminde sırası ile %35, %34 ve yine %34 ile birinci parti oldu ve Doo Hwan'ın iktidarını pekiştirdi. Yedi yıllık başkanlık süresi sona ererken, toplumsal muhalefet de yükseldi, başkanlık için yerine gösterdiği aday Roh Tae-Woo 1988 seçimlerine giderken, zorunlu olarak demokratikleşme vaadinde bulundu. Bu vaatleri de DJP seçimden önce yerine getirdi ve 1988 yılında ülkede ilk defa serbest ve özgür seçimler gerçekleşti. DJP'nin adayı olan Tae-Woo biraz da ülkenin demokrasiye geçişinin mimarı olarak seçimleri kazanmayı başardı. DJP her ne kadar başkanlığı kazanmış olsa da demokratikleşme sürecinden sonra kan kaybetti ve 1990 yılında başka partiler ile birleşerek Demokratik Liberal Parti'nin (DLP) içinde yer aldı ve siyasi hayatını noktaladı.

G. Kore örneğini değerlendirmek gerekirse, 1961 ve 1979 askeri darbelerinden her ikisinde de cuntalar, sivil yönetime geçildikten sonra hem akıbetleri konusunda endişelenmiş hem de politikalarının siviller tarafından aynı hedeflere doğru ve aynı yoğunlukta devam ettirileceğinden kuşku duymuşlardır (Kim, 1988: 67). Bu yüzden sivil yönetim altında da askeri yönetimin siyasal parti biçiminde sürmesini sağlamaya çalışmışlardır. Bu amaçla kurulan DRP ve DJP'nin kısmen başarılı oldukları söylenebilir. Bu partiler belirli seçim başarılarıyla otoriter rejimin devamlılığına hizmet etmişler ancak yeterince kurumsallaşamamış ve hegemonik partiye dönüşmemişlerdir. DRP örneğinde hegemonik tek partiye dönüşmekte yaşanan sorunları Yong-Ho Kim (1992) Meksika'daki PRI ile karşılaştırarak irdelemiştir. Buna göre DRP, Yushin Anayasası'nın yürürlüğe girdiği döneme kadar hegemonik bir parti olma arzusunu sürdürmüş ancak bunda başarılı olamamıştır. Dördüncü Cumhuriyet ile de zaten Park, DRP'ye dair beklentilerinden vazgeçmiş ve onu salt bir kampanya aygıtına dönüştürmüştür. Kim'e göre DRP'nin hegemonya kuramamasının birkaç nedeni vardır. Bunlardan ilki ülkenin DRP öncesindeki siyasi hayatıdır. G. Kore'de DRP'den önce demokratik bir siyasi hayat denemesinin ve de partiler arası rekabet kültürünün bulunması bu girişimin hegemonik hale gelmesine mani olmuştur. Zira eski siyasetçiler ortadan yok olmamış ve demokratik hayata geçiş ile birlikte ivedi şekilde partilerini kurmuşlar ve sonrasında da DRP karşısında ortak bir cephe içinde hareket etmişlerdir (Kim, 1992: 99). Hegemonik parti olamamanın bir diğer nedeni de "parti birliğinin" kurulamamasıdır. DRP partinin kurucu ismi olan J.P. Kim'in etrafında iki hizbe bölünmüştü. Bu hizipleşmenin de temelde iki nedeni vardı. Bunlardan ilki partide gücün parti sekreterliğinde mi yoksa parlamenterlerde mi toplanacağı konusuydu. J.P. Kim ve hizbi gücün parti sekreterliğinde yoğunlaşmasını isterlerken, muarızları parlamenterlerde toplanması taraftarıydı ve onların dediği oldu (Kim, 1992: 102). Bu da partinin kurumsallaşmasını ve böylece hegemonik hale gelmesini engelledi.

Hizipleşmenin ikinci nedeni de Park'dan sonra kimin lider olacağı konusuydu. J.P. Kim ve çevresi, Park'ın anayasal süresinin sonunda Kim'in başkan olmasını arzularlarken, muarızları Kim'den rahatsız oldukları için Park'ın görevine devam etmesini istiyorlardı. Park 1969 yılında anayasa değişikliğiyle önce üçüncü dönemin, Yushin Anayasası ile de süresiz başkan olmanın yolunu açınca parti tamamen bir kişi partisi haline dönüştü ve bu dönüşüm de hegemonik kurumsallaşmanın önüne geçti (Kim, 1992: 103). PRI ise hiçbir genel başkanına iki dönem başkanlık yapma izni vermediği için partinin kişiselleşmesine mani oldu.

DRP ayrıca hegemonik bir parti inşası için şart olan popülist politikalara da uzaktı. Benimsediği ihracat odaklı büyüme stratejisi nedeniyle işçi sınıfını baskılayan, köylüler için de toprak reformu yapamayan parti, tabanı ile patron-müşteri ilişkisi geliştiremedi ve böylece hegemonik konumu sürdüremedi (Kim, 1992: 104-105). Son olarak Park'ın siyasa üretiminde partiden ziyade bürokrasiyi öne çıkarması ve partiyi ikincil hale getirmesi, partinin gelişmemesine neden oldu. Bunda kalkınma programının da payı büyüktü, yabancı kaynaklı hibe ve kredilerin doğrudan bürokrasi tarafından yerel girişimciye ulaştırılması, partinin hem maddi hem de insan kaynağı açısından zayıf kalmasına neden oldu (Kim, 1992: 107).

DRP'nin kısmi başarısına karşın gerek parti kurumsallaşması gerekse hegemonik olma açısından Endonezya'dan Golkar Partisi, çok daha başarılı görünmektedir. 32 yıl süren bir askeri otoriter rejimin hegemonik partisi olan Golkar 1964'ten, 1997 yılına kadar girdiği tüm seçimlerde parlamentoda %70'in üzerinde bir süper çoğunluk elde etmiştir. Halen siyasi varlığı devam eden bu partinin başarısını anlamak için öncelikle Endonezya'nın siyasal koşullarına göz atmak gerekmektedir.

2. ENDONEZYA'DA GOLKAR DÖNEMİ

1949'da bağımsızlığını kazanan Endonezya, başkan Sukarno'nun öncülüğünde liberal demokratik bir rejim tesis etse de; İslamcılarının, Komünistlerin ve 300 kadar etnik grubun kendi aralarındaki rekabeti yüzünden varlığını sürdürememiştir. İstikrarsızlık gerekçesiyle Sukarno, 1959'da önce sıkıyönetim ilan etmiş ve ardından da ülkeyi başkanlık sistemine geçirmiştir (Vatikiotis, 2013: 1). Milliyetçilik, İslam ve komünizmin eklektik biçimde birleştirildiği ve anti-Amerikanizm'e dayalı bir ideolojiyle ülkeyi yönetmeye çalışan Sukarno, bu özgün ideolojiye milliyetçilik, din ve komünizm kelimelerinin kısaltmalarından oluşan Nasakom adını vermişti. Sukarno'nun "güdümlü demokrasi"sinin taşıyıcısı da Endonezya Komünist Partisi (PKI) idi (Mortimer, 2006: 90).

Sukarno'nun eklektik komünizmi ile ordunun anti-komünizmi arasındaki çelişki, nihayetinde 1965'te General Suharto'nun askeri darbesiyle çözüldü. PKI'yı kanlı biçimde tasfiye eden Suharto, 1968 yılında parlamento tarafından devlet başkanı olarak seçilince, iktidarını pekiştirebilmek ve yeniden seçilebilmek için bir siyasi partiye ihtiyaç duydu ve 1964 yılında PKI'nin karşısında bir sivil toplumun çatı örgütü olarak kurulmuş olan

Golkar'ı devşirmeye yöneldi ve kısa bir zaman içinde onu kendisi için bir kampanya partisi haline getirdi (Vatikiotis, 2013: 68). 1971 seçimine Golkar Partisi ile giren Suharto bu seçimden %62,5'lük başarı elde etti. Bu başarı parlamento çoğunluğunu elde edemediği ilk seçim olan 1999'a kadar devam etti. Bir cunta partisi olarak doğan ve gelişen Golkar 1971 yılından itibaren girdiği çok partili altı seçimi de süper çoğunluklar ile kazanmayı başardı ve Suharto'nun *Yeni Düzen* adımı verdiği otoriter rejime istikrar kazandırdı. Öyle ki, Golkar ile Endonezya'nın *hegemonik parti sistemine* geçtiği söylenmektedir (Suryadinata, 2007). Ancak Golkar, Suharto'nun 1998 yılındaki istifasından sonra yok olmadı. Hemen hemen tüm seçimlerden sonra oy oranları çarpıcı bir şekilde düşse bile koalisyon ortağı olmayı başardı.

Tablo 2. Yıllara Göre Golkar'ın Parlamento Seçimleri Performansı

Parlamento Seçimleri	Parti'nin Aldığı Oy Oranı	Parlamentoda Elde Edilen Sandalye Çoğunluğu
1971	%62,8	236/360
1977	%62,11	232/360
1982	%64,34	242/360
1987	%73,11	299/400
1992	%68,10	282/400
1997	%74,51	325/400
1999	%22,46	120/500
2004	%21,58	128/550
2009	%14,45	106/560
2014	%14,75	91/560
2019	%12,31	85/575

Kaynak: Nohlen, D., Grotz, F. ve Hartmann, C., 2001.

Golkar (Fonksiyonel Gruplar Partisi) aslında Sukarno'nun Güdümlü Demokrasi rejiminin bir ürünüydü. Sukarno siyasal partilerin istikrarsızlık yarattığını düşündüğü için meslek örgütlerine dayanan yarı yarıya korporatif bir meclis yarattı. Ülkenin ilk özgür seçimi olan 1955'i dikkate almadan oluşturulan bu parlamentonun adı "Karşılıklı Yardımlaşma Halk Meclisiydi" ve doğrudan devlet başkanının yaptığı atamalardan oluşuyordu. Darbeden hemen önceki parlamentonun 281 sandalyesinin 130'u başkanın partiler arasından yaptığı atamalardan oluşuyorken; 150'si fonksiyonel gruplar olarak adlandırılan meslek örgütleri ve STK üyeleri arasından yine başkan tarafından yapılan atamalardan oluşuyordu. Golkar da ordunun özellikle Endonezya Komünist Partisi'nin (PKI) etkisini kırmak için kurduğu ve içinde birçok farklı STK ve meslek örgütü barındıran bir fonksiyonel gruptu (Vatikiotis, 2013: 78). Suharto darbeden sonra ülkeyi seçimlere götürmeyi tercih ettiğinde Golkar'ı devşirmeyi ve onu bir kampanya partisi haline getirmeyi seçti. Kendini herhangi bir ideoloji ile tanımlamayan ve daha çok istikrar ve kalkınma gibi partiler-üstü değerleri öne çıkaran Golkar, Suharto'nun kontrolü altında bu rotasından ayrılmadı. Fakat şu bir gerçektir ki, Endonezya Ordusu'nun çoğunluğu Müslümanlardan oluşsa da geleneksel olarak anti komünistti ve seküler bir Endonezya milliyetçiliği (Pancasila) ideolojisini paylaşıyordu. Suharto da bu dünya görüşünü devam ettirdi.

Ülkenin 1955'ten sonraki ilk seçimi Suharto'nun başkan seçilmesinden sonra 1971 yılında yapıldı. 1955 yılının en güçlü bloğu olan Müslüman partiler, Golkar'ın rejimin partisi olması nedeniyle toplamda %29 oy alırken; 1955'in en büyük partisi olan milliyetçiler de Golkar'a kattığı oylar ile en küçük parti haline geldi. Golkar %62'lik başarısını Müslüman bir tabana sahip olmakla birlikte, seküler bir program benimsemeye ve de böylece etnik azınlıkların da bir numaralı partisi olmaya borçluydu. Bunun dışında devlet memurlarının ve ordunun Golkar'a biraz da zorunlu tutulan sadakati bu başarıyı garantileyen diğer bir etkendi (Suryadinata, 1997: 192).

Ancak Suharto 1971 yılında ülkeyi seçimlere götürürken anayasal sistemde hayati değişiklikler yaparak, işini şansa bırakmayacağını da gösterdi. Yeni düzenleme ile parlamentodaki sandalye sayısı 460 olarak belirlenirken, bunun 360 tanesinin halk oyu ile seçilmesi, geri kalanın ise ordu tarafından atanması öngörüldü (Masuhara, 2015: 42). Halihazırda Devlet başkanı halk oyu ile değil, Halk Danışma Meclisi (MPR) adlı bir kurul tarafından seçilmekteydi. 920 kişiden oluşan bu kurulun yarısı parlamento üyelerinden oluşurken, geri kalan 460 üye ise doğrudan hükümet yani Suharto tarafından atanıyordu. Parlamentodaki sandalyelerin 100'ünün de Suharto'nun kontrolü altında olan ordu tarafından atanacağı dikkate alındığında, parlamento seçim sonuçlarının başkanın koltuğunu sarsamayacağı aşıkardı.

Suharto siyasal sistemi bu şekilde değiştirdiği gibi parti sistemini de değiştirdi. Çıkardığı bir dizi yasa ile partileri birleşmek zorunda bıraktı ve böylece üç partili bir sistem doğdu. Kalkınma Birlik Partisi (PPP) adı altında dört İslamcı Parti birleştirilirken, Endonezya Demokrasi Partisi (PDI) adı altında da İslamcı olmayan partiler birleştirildi. 1975 yılında seçimlere girebilmek resmen bu üç parti ile sınırlandırıldı. Ayrıca diğer iki partiye memurların üye olması engellenirken, Golkar'a böyle bir engel konulmadı. Bunun haricinde partilerin devletin resmi ideolojisi olan *Pancasila*'ya ve de 1945 anayasasına bağlı olma şartı getirildi. Böylece diğer iki partinin de, ideolojik olarak Golkar ile aynı pozisyonda yer alması ve ciddi bir alternatif olamamaları sağlandı (Liddle, 1978: 126). Aynı yasa ile partilerin yerel örgütler kurması da engellendi. Bu düzenleme açıkça Golkar'ın lehineydi, zira parti ordu ve diğer devlet kurumları ile seçmenlere erişebilirken, diğer partiler bundan mahrum olacaktı (Suryadinata, 1997: 193).

Partinin ulusal ve yerel teşkilatında da ordunun hâkim bir pozisyona sahip olduğunu söyleyebiliriz. Her ne kadar ulusal kurultay ve liderlik konseyi gibi seçimle belirlenen ve halkın erişimine açık olan pozisyonlar bulunsa da, gerçekte güç ordu ve hükümet üyelerinden oluşan Danışma Kurulu'nda toplanmıştı. Yerel örgütlerde de, o bölgenin ordu komutanı Danışma Kurulu üyesi olarak fiili kontrolü elinde tutuyordu (Suryadinata, 1997: 192). Ordunun parti üzerindeki bu mutlak kontrolü 80'lerin sonunda, İslamcı bileşenlerin güç kazanması ile zayıflamaya başladı. Aslında Golkar Endonezya'da çoğunluğu oluşturan Müslüman Javalardan partisiydi fakat bu, partinin homojen bir tabana ve kadroya sahip olduğu anlamına gelmiyordu. Zira Endonezya Müslümanları *abangan* ve *santri* olarak iki kampa ayrılıyorlardı. Abanganlar, liberal

Müslümanlar olarak tanımlanıyorlardı ve senkretik bir İslam anlayışına sahiptiler. Santriler ise Ortodoks bir İslam anlayışına sahiptiler ve bu nedenle de köktendinciydiler. Ordu kadrolarının çoğunluğu Abangan olduğu için parti bu hizbin kontrolündeydi ama 80'lerin sonundan itibaren bu durum değişmeye başladı.

1980'lerin sonunda ve 90'ların başında Golkar içindeki büyük askeri blok Suharto dışında bir ismin de başkan olabileceğini tartışmaya başladı. Önemli pozisyondaki birçok General, 1992 seçimleri öncesinde başkan aday olmak istediklerini açıktan duyurdular. Başkanlık makamındaki kan değişimi gerekliliği birçok partili tarafından paylaşılıyordu (Suryadinata, 1997: 196). Bu durum doğal olarak Suharto'yu ikbali konusunda endişeye sevk etti ve çözüm olarak yeni bir politika benimsedi. Bu yeni politikanın adı siyasi rejimi İslamileştirmek, partiyi de sivilleştirmekti. Suharto bu gaye ile 1990'ların başından itibaren ılımlı İslam fikrinden uzaklaşarak, PPP etrafındaki Ortodoks İslamcılara yakınlaşmaya ve onları Golkar'a devşirmeye yöneldi. Bunun için bir dizi politika geliştirdi. Öncelikle özel hukuk alanında yetkili olacak bir şeriat mahkemesi ihdas etti, ardından okullardaki dini eğitimi artırdı, katı laik niteliği ile bilinen bir gazeteyi kapattırdı, ailesi ile hacca gitti ve son olarak da bir İslami banka açtı (Hakim, 2016: 165-166). Suharto bu siyasalara ek olarak, 1992 seçimlerine çok daha fazla Müslüman adayla gitti ve İslamcı tabanın önemli bir kesimini geleneksel partileri olan PPP'den Golkar'a çekti.

1992 seçim zaferinden sonra da Suharto'nun Golkar'ı askerden arındırma ve sivilleştirme gayretleri devam etti. Bu hedefle partinin yüksek idare kurullarındaki asker üyelerin sayısını azaltırken, kendi ailesinden ve de kendisine sadık sivillerden yeni isimleri bu pozisyonlara getirdi. Bunların yanında parlamentoda askerlere ayrılmış olan 100 sandalyeyi 75'e düşürdü (Suryadinata, 1997: 201). Partideki bu dönüşüm ile 1997 seçimlerine giden Suharto %74'lük büyük bir başarı elde etse de, aslında bu en şaibeli seçimiydi. Zira birçok bölgede açık usulsüzlükler ve bunlara karşı yürütülen protesto gösterileri yaşanmıştı. Suharto bu itirazları sert bir şekilde bastırmayı başarsa da, bir yıl sonra yaşanan ekonomik kriz ile rejimi çok daha istikrarsız bir rotaya girdi ve kitlesel gösterilere, parti içinden gelen "istifa et" çağrıları da eklenince aynı yıl 1968'den beri sürdürdüğü başkanlıktan ayrıldı. Suharto'nun sivil başkan yardımcısı Habibie başkanlık makamına otururken, Golkar parti genel başkanlığı için seçime gitti. Partinin Suharto sonrasındaki kaderini belirleyecek olan bu kurultayda iki kamp vardı: ordu ve İslamcılardan oluşan sivil kamp (Suryadinata, 2007: 339). Bu mücadeleyi ordunun adayı kaybetti ve parti genel başkanı Akbar Tanjung oldu.

Başkan Habibie her ne kadar bir dönem Suharto'nun sağ kolu olmuş olsa da, Endonezya'nın demokratikleşmesi gerekliliğine inanan bir politikacıydı. Bu nedenle de *reformasyon* sürecini başlattı ve önünde üç yıllık daha süre olmasına rağmen ülkeyi 1999 yılında seçime götüreceğini duyurdu. Ancak bundan önce de bir dizi kanun çıkararak, muhalefet ile Golkar arasında eşit olmayan koşulları gidermeyi hedefledi. 1999'un Şubat ayında siyasi partiler ile ilgili bir yasa çıkararak seçime sadece üç partinin girmesi kuralını

ilga etti. Aynı düzenleme ile resmi ideoloji olan *Pancasila*'yı tüm partilerin benimsemek zorunda olmaları kuralı kaldırıldı. Bu iki değişiklik ile 1999 yılında yapılacak olan seçimlere 48 partinin girebilmesi sağlandı (Suryadinata, 2007: 340). Habibie ayrıca yerel yönetimler alanında da reform yaparak, ademi merkezileşmenin önünü açtı. 1999 seçimlerine giderken, hükümetten bağımsız bir seçim kurulu oluşturdu ve 1955'ten sonraki ilk özgür seçim biraz da bu kurul sayesinde gerçekleşti.

Golkar, Tanjung önderliğinde girdiği 1999 seçimlerinde büyük bir hezimet yaşadı ve oy oranı %74'ten, %22'ye dramatik bir düşüş yaşadı. Parlamento seçimini kaybeden parti, haliyle başkanlık seçimini de kaybetti. Ancak başında sivil bir politikacı olan Golkar, ikinci parti olarak parlamentodaki etkinliğini sürdürdü. 2004 yılında ise parti yine Tanjung önderliğinde girdiği parlamento seçiminden %21 ile birinci parti olarak çıkmayı başardı. Ancak o sene ilk defa genel oy ile yapılan başkanlık seçiminden ilk turda üçüncü sırada kalarak elendiler ve iktidarı elde edemediler. Golkar bundan sonraki 2009 ve 2014 parlamento seçimlerini ikinci olarak bitirirken, 2019 tarihli son seçimi üçüncü sırada bitirdi. Bu süre zarfında yapılan hiçbir başkanlık seçiminde ise başarılı olamadı.

Bu tip otoriter rejimlerde parti kurumsallaşması demokratik olanlara göre zayıf olduğu için liderin makamından ayrılmasının ardından partinin siyasi ömrünü tamamlaması şaşırtıcı görülmemelidir. Zira DRP örneğinde de gördüğümüz üzere, ideolojiden ziyade büyüme ve istikrar vurgusu yüksek olan cunta partisi, liderin ölümünün hemen ardından dağılmıştır. Ancak Golkar bir cunta partisi olmasına ve katı bir ideolojiye sahip olmamasına rağmen liderin ayrılmasından sonra dağılmamış ve varlığını etkili bir şekilde sürdürmeyi başarmıştır. Bunun en temel nedeni, güçlü bir yerel örgütlenmeye sahip olmasıdır. DRP ise siyasi partilerin yerel örgütlenmelerine mani olduğu gibi kendisi de böyle bir teşkilatlanmanın peşine düşmemiştir. Bunun arkasındaki neden ise Park Chung Hee'nin vizyon ve program konusunda eksiklerinin olması ve de kitleleri harekete geçirebilecek bir taban örgütlenmesi yaratma konusunda isteksizliği idi (Kim, H.M, 2011). Golkar ise özellikle ordu kurumu aracılığıyla yerelde örgütlenmesini güçlü tutmuş ve tüm bürokrasinin partiye sadakatini gözetmiştir. Park Chung Hee 1971'den sonra siyasal sistemi partilerden arındırırken, Suharto böyle bir yola girmemiş ve parti kurumunun devletten özerkliğini devam ettirmiştir. İki partiyi kıyaslayan Sungdeuk Lee (2019), iki partinin de kurucu liderleri döneminde zayıf bir kurumsallığa sahip olduklarını belirtir ama ona göre Golkar, Suharto'dan sonra göreve gelen Akbar Tandjung ile bürokrasi ve orduya dayanan zayıf yapısından uzaklaşarak, modern bir parti haline gelmiştir. Lee'ye göre DRP'nin en önemli talihsizliği de böyle bir ardıla sahip olamamasıdır.

Ama bizce Golkar'ı, DRP'den ayıran en önemli özelliği demokratikleşme sürecini kendisinin yönetmesidir. Bu süreç aslında ironik bir şekilde Suharto'nun koltuğunu diğer generallerden koruma arzusu ile başlamıştır. Suharto kendi ikbaline yönelik tehdidin ordu içinden geleceğini

fark ettiği an, partisini askerden uzaklaştırmış ve güçlü bir kitlesel desteğe sahip olan İslamcılara yanaşmıştır. 1990'ların ilk yıllarında başlayan bu süreç Suharto'nun istifasından sonra da devam etmiş ve parti 1999 seçimlerine sivillerden oluşan bir parti yönetimi ile girmiştir. Başkan Habibie yönetiminde Golkar, hem İslamcı kitlelerin taleplerine hem de yaygın demokratikleşme çağrılarına yanıt vermeye çalışmıştır. Golkar bu dönemde ayrıca Javalı ve *abangan* kimliğinden de uzaklaşmıştır (Suryadinata, 2007: 344). Bu dönüşüm sayesinde partinin kilit pozisyonlarına Javalı olmayan siyasetçiler de gelebilmiş ve böylece parti artan siyasi rekabete rağmen, yarattığı kimlik çeşitliliği sayesinde oy erozyonunu asgaride tutabilmiştir. Öyle ki, 1999 seçimlerinde Java adası dışındaki bölgelerde bu çeşitliliği sayesinde birinci parti olabilmıştır. Suharto sonrasında Golkar hakim parti olmaktan çıkmış, Endonezya parti sistemi de çok partili sisteme dönüşmüştür. Ancak parti sivilleşmesi, çoğulculaşması ve de demokratikleşmesi sayesinde siyasal hayattan kopmamış ve Endonezya parlamentosunda etkili bir şekilde varlığını sürdürebilmiştir.

Tablo 3. Güney Kore ve Endonezya'da Cunta Partilerinin Kurumsallaşma Seviyeleri

Ülke/Cunta Partisi	Parlamento Seçimleri	Ortalama Oy Geçişkenliği-%	Ortalama Oy Oranı-%	Vekillerin Parti Değişikliği Sıklığı-%	Lider Değişiminden sonra partinin bir (1) yıl hayatta kalabilmesi
Güney Kore/DRP	1963-1978	5.15	41.75	12.4	Hayır
Endonezya/ GOLKAR	1971-1997	2.31	67.50	4.6	Evet

Kaynak: Fang-Yu Chen'in "Ruling Party Institutionalization In Autocracies" (2020) adlı çalışmasından derlenmiştir.

3. TÜRKİYE'DE MİLLİYETÇİ DEMOKRASİ PARTİSİ (MDP) OLAYI

Türkiye'de 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra demokratik rejimin tekrar tesisinde, askerlerin denetiminde bir parti kurulması denemesi, Güney Kore ve Endonezya'daki cuntacılarla benzer bir amaca dayanmaktaydı: Generaller, sivil yönetime geçişten sonra, akıbetlerinden endişeleniyorlardı. 1974'te Yunanistan'da, 1982'de Arjantin'de askeri otoriter rejimlerin çöküşünün ardından cunta liderlerinin yargılanması, Türkiye'de de generallerin bazı ek tedbirler almalarını gerektiriyordu. Bu bakımdan giderek olgunlaşan fikir, cuntanın felsefesini paylaşan ve onunla ilişkili bir siyasal parti ile sivil yönetime yumuşak bir geçişin sağlanması oldu (Yaşar, 1990: 85). Ancak gerek Türk ordusunun kendisine atfettiği görevlerindeki çelişkiler gerekse 12 Eylül 1980 askeri darbesinin özgül siyasal hedefleri arasındaki tutarsızlıklar, diğer siyasal gelişmelerle ve aktörlerin siyasal beceri veya beceriksizlikleriyle birleşerek MDP'nin diğer ülke örneklerine kıyasla net bir başarısızlığa uğramasına yol açmıştır.

En genel düzeyden değerlendirmeye başlamak gerekirse, Hale'in vurguladığı üzere Türk ordusunun üç tarihsel misyonu içselleştirdiği söylenebilir: İlk olarak, Osmanlı devlet örgütlenmesi içindeki öneminden dolayı kendisini öteden beri devletle özdeşleştirmesi; ikincisi, modernleşme reformlarının ordudan başlaması ve ordunun üzerinden diğer kurumlara ve topluma doğru yayılması nedeniyle modernleşmenin ve toplumsal değişimin öncüsü olması ve son olarak 1920'lerde Atatürk'ün belirlediği düstura uygun olarak ordunun güncel siyasetin dışında olması ama bununla birlikte devlet güvenliği tehlikeye düştüğünde koruma görevinden kaynaklı olarak müdahale edebilmesi (Hale, 2014: 34). Bu üç tarihsel misyon birbiriyle çelişki içindeydi. Birincisi ile üçüncüsü uyumsuzdu ve ikincisinin nasıl yorumlanacağı tartışmaya açıktı. Bu kuramsal çelişkiler, 1960 ve 1971 askeri müdahalelerinde yaşanan görüş ayrılıklarının da asıl kaynağını oluşturuyordu. Yönetimi devralan askerlerin asıl görevi belli değildi. Siyasetteki tıkanıklığı açıp kışlaya geri mi çekilmeliydiler, kapsamlı sosyoekonomik reformlar mı yapmalıydılar? Belirlenen reformlar tamamlanıp yerleşinceye kadar yönetimde mi kalmalıydılar yoksa işlerini bitirdikten sonra yönetimi bırakmalı mıydılar? Bu sorulara ek olarak, bu iki darbenin herhangi bir ön hazırlık yapılmadan gerçekleşmeleri, başarı şanslarını da düşürmüştü. Bu bakımdan 12 Eylül öncesinde generaller, hükümetin görevden uzaklaştırılmasının öncesinde yapacakları işlerin genel çerçevesini belirleme yoluna gittiler. Buna göre hükümetin devrilmesinin ve meclisin kapatılmasının ardından Evren ve kuvvet komutanlarından oluşan MGK yasama ve yürütme yetkilerini üstlenecek, rutin yönetim işleri ise sivil bir kabinenin sorumluluğuna verilecekti (Hale, 2014: 287). Askerlere göre 1970'lerin sonlarında ülkenin içine düştüğü iç savaş benzeri siyasal ortam, devletin zafiyeti ve ekonomik kriz, siyasetçilerin sorumsuzluğunun ve partilerin dar çıkarlarla hareket etmesinin sonucuydu (Heper, 2006: 228). Buna göre generaller görevlerini, demokrasiyi siyasetçilerden kurtarmak ve siyasal sistemi tekrar kurmak olarak belirlediler (Zürcher, 2016: 402). Bu görev doğrultusunda üç aşamalı bir siyasal reform planı oluşturdular: Yeni bir anayasanın yapılması, siyasal partiler ve seçim yasalarının tekrar düzenlenmesi ve MGK'nın nezaretinde seçimlerin yapılarak demokrasiye geçişin gerçekleştirilmesi (Ergüder ve Hofferbert, 1988: 84). Burada kilit husus, 12 Eylül öncesinde faal olan partilerin durumuydu.

Evren'in askeri müdahaleyi duyuran 12 Eylül 1980 tarihli konuşmasında, belirtilen siyasal reformlar tamamlanmaya kadar tüm siyasal faaliyetlerin durdurulduğu, belediye başkan ve meclislerinin, TBMM üyelerinin görevlerinden uzaklaştırıldıkları, parti liderlerinin "can güvenliklerinin sağlanabilmesi için" bir süreliğine gözetim altında tutulacakları belirtiliyor ancak partilerin daha sonra tekrar faaliyete geçmelerinin yasaklandığına dair bir ibare bulunmuyordu. Bu bakımdan 16 Eylül 1980 tarihindeki basın toplantısında Evren, parti liderlerinin geleceğine dair bir soruya "Şimdilik bütün siyasi parti faaliyetleri durdurulmuştur' demiştim, 'kapatılmıştır' demedim" diye yanıt veriyordu (Turgut, 1986: 10-

11). Buna göre başlangıçta siyasi partilerin tamamen kapatılmasına dönük bir niyetin olmadığı söylenebilir. Nitekim partilerin kapatılma kararı, askeri müdahaleden bir yıldan fazla zaman geçtikten sonra, 16 Ekim 1981’de 2533 sayılı kanunla gerçekleşmiştir. Burada sorulması gereken soru, generallerin niçin siyasal partilerle ilgili fikirlerini değiştirerek hepsini kapatma yoluna gittikleridir.

Karpat, generallerin siyasal liderler ve partiler hakkındaki görüşlerini değiştirmelerinde, eski genelkurmay başkanı Faruk Gürler’in yeğeni olan Necdet Üruğ’un 1981 Ağustos’unda İstanbul sıkıyönetim komutanı olarak MGK üzerinde etkisinin artmasını gerekçe göstermiştir. Üruğ’un, 1973’te Gürler’in cumhurbaşkanı seçilmesini engelleyen siyasetçilere karşı daha sert ve tepkili olduğu bilinmektedir (Karpat’tan akt. Hale, 2014: 311). Üruğ’un, özellikle MDP’nin kurucu genel başkanı Turgut Sunalp’le yakınlığı nedeniyle olayların gelişimi üzerinde belirli bir etkisi olduğu açıksa da, bu tek başına böylesi bir karar değişikliğini açıklayamaz. Bir başka neden, Danışma Meclisi’nin oluşumu sırasında siyasal partilerle ilişkili kişiler dahil edilmemesine karşın; eski partilerin, milletvekilliği vaadi gibi yollarla istedikleri düzenlemeleri biçimlendirmeye ve bu suretle Danışma Meclisi’nin uyumunu bozmaya çalışmalarından MGK’nın rahatsız olmasıdır (Yaşar, 1990: 80). Bu neden de, belirli bir açıklayıcılığa sahip olmasına rağmen yetersizdir. Buradaki temel neden, Demirel ve Ecevit’in cunta liderliğinin meşruluğunu tutarlı biçimde reddetmeleridir (Aydın ve Taşkın, 2018: 329). Evren’in sözleriyle, “Eğer parti liderleri 12 Eylül’den hemen sonra bize karşı tutumlarında anlayış gösterecekler, bizi desteklemeseler de hiç olmazsa saman altından su yürüterek bizimle mücadeleye girişmeselerdi, durum bu noktaya gelmeyecekti. Ama ne yazık ki, o anlayışı gösteremediler ve sözlerimize inanmadılar” (Evren, 1991: 235-36). İki köklü parti olan AP ve CHP’nin eski liderleri Demirel ile Ecevit’in MGK’ya rağmen siyasal mesaj vermeye devam etmeleri, MGK’yı daha kökten çözümler aramaya yönlendirdi. Evren, 15 Ocak 1981 Konya konuşmasından itibaren kapatılan partileri eleştirmeye ve “Türkiye’nin kaderi, memleketi bu hale getirenlerle teslim edilmeyecek” diyerek toptan kapatmaya doğru eğilimi göstermeye başlamıştır. Tüm partilerin kapatılmasından sonra yeni siyasal düzenin nasıl kurulacağı sorusunda ise 1982 anayasa referandumu önemli bir eşik olarak görülebilir. Evren, referandumda %70 civarında bir evet oyu beklediğini ifade etmişti (Cemal, 2012: 77). Bu oran, 1961 anayasa referandumunun üstünde olmasıyla cuntanın meşruiyetini sağlamlaştırabilecek bir orandı. Ancak referandumdan %90’ın üzerinde bir evet oyu çıkması, Evren’in kişiliğinde cuntanın geniş bir halk desteğine ve meşruiyete sahip olduğu biçiminde yorumlanmaya başlandı. Ayrıca cuntanın özgüvenini de güçlendirdi ve eski siyasetçilerle uzlaşma yoluna gitmeden kendi inisiyatifleriyle parti sistemini yeniden düzenleme hususunda onları cesaretlendirdi.

Bir “devlet partisi” ya da “merkez parti” kurarak sivil yönetime geçiş düşüncesi, bu andan itibaren giderek kuvvetlendi. Atatürkçü ve devleti esas alan, 12 Eylül politikalarıyla uyumlu bir partiyle sivil yönetime geçiş yapmak,

hem yapılan reformların kökleşmesine hem de 5-10 yıllık bir ek iktidar dönemiyle konsey üyelerinin cezai kovuşturmalarının önlenmesine hizmet edecekti (Çölük, 2018: 24). Generallerin gözünde CHP, Marksist ve komünistlerin içine dolduğu, Atatürk'ün partisinden farklılaşmış, güvenilir bir partiydi.³ Ayrıca seçmen çoğunluğu sağ kanatta yoğunlaştığı için, kurulacak parti eğer iktidar adayı olacaksa burada kökleşmesi gerekli görülüyordu. Sonuç olarak bulunan formül, tavanda 12 Eylül Atatürkçülüğünü ve devletin önceliğinde cisimleşen genel çıkarı, tabanda ise merkez sağ kitleyi bütünleştirecek bir partiydi. Bu devlet partisinin merkez sağa kendini benimsetmesi için öncelikle sembolik adımlar atıldı. 27 mayıs bayramı kaldırıldı. Atatürk'ün yüzüncü doğum yılı törenlerine Celal Bayar davet edilerek iade-i itibar yapıldı (Yaşar, 1990: 97-98). Ancak en önemli koz, Evren'in şehir şehir gezip mitingler yaparak bir asker-siyasetçi olarak milliyetçi-muhafazakâr kitlenin desteğini (tıpkı anayasa referandumunda olduğu gibi) tahkim etmesiydi. Bununla birlikte anayasa referandumuyla kıyaslandığında parti kurma sürecinin kendine özgü açmazları vardı: Evren, anayasa referandumuyla aynı zamanda cumhurbaşkanı seçilmişti dolayısıyla bu partiye doğrudan liderlik yapamazdı. Ayrıca Cumhurbaşkanlığının tarafsız konumu, bu siyasal desteği daha da düşürmeye zorluyordu. Bu açmaz, MGK'nın güvenini kazanmış birinin liderliğiyle aşılmaya çalışıldı. İkinci açmaz ise, her ne kadar şimdilik kapatılmış da olsa merkez sağın geleneksel sahibi AP'nin ve onun lideri Demirel'in olumsuz tutumuna bağlıydı.

İlk açmazın başbakan Bülent Ulusu'yla aşılacağı düşünöldü. Ulusu, deniz kuvvetleri komutanlığından emekli olduğu 30 Ağustos 1980'e kadar askeri müdahalenin hazırlıklarının içinde olmuş; diğer MGK üyeleri tarafından sevilen, sayılan ve güvenilen bir kişilikti (Yaşar, 1990: 44). Ayrıca başbakanlığı da genel olarak başarılı bulunuyordu. Ulusu, parti kurma hazırlıklarına başladığında, Demirel'in desteğini sağlamaya çalıştı ancak başarılı olamadı. Ulusu, başbakanlık işlerinin yanı sıra parti örgütleme işlerini yürütecek güvenilir ve becerikli bir yardımcı bulamamaktan şikayetçiydi. Dahası, kriz aşıldıktan sonra halkın böylesi bir partiye teveccüh göstereceğini de düşünmüyordu (Hale, 2014: 312; Çölük, 2018: 31). Ulusu'nun parti kurmaktan vazgeçmesinin ardından görevi Turgut Sunalp üstlendi. Sunalp de Demirel'in desteğini aramasına rağmen gerek koşullu bir destek bulması gerekse de MGK'nın, Sunalp'in Demirel'le doğrudan temas kurmasını veto etmesi bu desteğin sağlanamamasına yol açtı.⁴

³ Buna karşı CHP'den kopan CGP'li siyasetçilere Evren'in ve MGK'nın sempatisi vardı. Öyle ki, askeri müdahaleden sonra başbakanlık için isim ararken Evren'in ilk önerdiği isim, CGP'nin lideri Turhan Fezyioğlu idi. Diğer parti liderleri gözetim altındayken başka bir siyasetçiye başbakanlığın verilmesinin izah edilemeyeceği kaygısıyla bu fikirden vazgeçildi (Yaşar, 1990: 44).

⁴ Hem Ulusu'nun hem de Sunalp'in parti kurma faaliyetlerinde AP'nin gözden düşmüş, Demirel'le araları açılmış figürleriyle hareket etmeleri de önemli bir handikap oluşturmuş görülüyor. Ancak daha önemlisi, Demirel'in hem Ulusu'ya hem de Sunalp'e "Gümüşpala formülü" ile yaklaşmasıydı. Yani örgütü, kitlesi ve doğal lideri olan partiyi zor günlerden atlatacak bir vekil olarak Ulusu'yu veya Sunalp'i görüyordu (Yaşar, 1990: 130). Öte yandan özellikle Tercüman gazetesi ekibinin Demirel ile MGK arasında bir ara formül bulmaya çalıştığı ve ara dönemin ardından merkez sağı ihya edecek bir partileşmeye çaba harcadığı ancak gerek Demirel'in gerekse Evren'in tutumunun buna engel olduğu da eklenmelidir (Cemal, 2021: 193).

Demirel'in direnci, ikinci açmazın ne kadar derin olduğuna işaret ediyordu. Merkez sağda kendi onayı olmayan parti kurma girişimlerine karşı kullandığı söylenen "Ben tapulu arazime gecekondurum" sözüne Evren'in çok kızması (Evren, 1991: 158) ve çeşitli şehir ziyaretlerinde düzenlediği mitinglerde isim vermeden ülkeyi bu hale getirenleri suçlayıp bu durumdan sorumlu olanların tekrar göreve gelmemeleri gerektiğini vurgulaması, bu açmazın kolay giderilemeyeceğini gösteriyordu.

Bu koşullar altında Milliyetçi Demokrasi Partisi (MDP), 16 Mayıs 1983'te kuruldu. Partinin 41 kişilik kurucular listesinde Sunalp'ın dışında üç general bulunuyordu. 12 isim ise farklı dönemlerde AP'den parlamenter ve bakan olmuş kişilerdi (Turgut, 1986: 79). Diğer kurucular ise, bürokrasiden, akademiye ve iktisadi hayattan geliyorlardı. Bu bakımdan MDP'yi DRP ve Golkar ile kıyaslamak, karşıtlığı daha belirginleştirebilir. MDP'de askerlik mesleğinden gelen kurucu sayısının (özellikle AP'li sivil siyasetçilere kıyasla) azlığı, partinin olabildiğince bir merkez sağ parti görünümü kazanmaya çalıştığını gösteriyordu. Buna karşın DRP'de ve Golkar'da askerler parti üzerinde daha doğrudan bir kontrol kurmuşlardı. DRP'de istihbarat örgütü KCIA partiyi örgütlemiş ve özellikle merkezde bürokratik bir yapı oluşturmuştu. Golkar'da ise partinin özellikle taşra örgütünde askerler ve bürokratlar doğal üye durumundaydılar. Bu partilerden farklı olarak MDP, hem Atatürk'ün düsturu olan askerlerin doğrudan güncel siyasetin içinde olmaması ilkesi gereğince hem de sağ parti görünümünü biçimsel olarak sağlamak için asker-bürokrat ağırlıklı bir kadrolaşmadan uzak durduğu anlaşılıyor. Öte yandan MDP'nin ideolojisine bakıldığında, merkez sağ parti pragmatizminden uzak bir "dogmatizm" ile malul olduğu söylenebilir. Partinin ideolojisi açısından "12 Eylül hareketinin ruh ve felsefesine bağlılık" sıklıkla vurgulanırken; bu ruh ve felsefe, "sadece anarşi ve terörü önlemek değil, zaafa uğramış devleti ve demokratik parlamenter rejimi Atatürk inkılap ve ilkeleri doğrultusunda onarmak" olarak tanımlanmıştır (MDP, 1983b: 4). Bu tanımda öne çıkan iki unsur, yani devleti güçlendirmek ve Atatürkçülüğü resmi bir ideoloji olarak empoze etmek, partinin katı bir ideolojik konuma oturmasını getirmiştir⁵. Sunalp ve partinin önde gelen isimleri, (biraz da 1982 anayasa referandumunun %91'lik başarısına fazlasıyla güvenerek) temel vaat olarak 12 Eylül askeri müdahalesinin getirdiği huzur ve güvenlik ortamını devam ettirmeyi vurgulamışlardır. Öte yandan özellikle Sunalp'ın Evren'i bile rahatsız eden (!) bir antikomünist retorik kullanması⁶, zaten katı olan ideolojik konunun daha da donmasına yol açmıştır.

⁵ Parti programında bu ideolojik unsurlar, "Temel Görüşlerimiz" başlığı altında şöyle ilişkilendirilmiştir: "Hareket noktalarımız Atatürk Milliyetçiliği ve Demokrasi, dayanağımız Anayasa, uygulama sistemimiz 12 Eylül felsefesi ve hedefimiz, bu çerçevede içinde muasır medeniyet çizgisine ulaşmaktır" (MDP, 1983a: 3).

⁶ [Sunalp'ın bir konuşmasında ASALA terör örgütünün faaliyetlerini SSCB'yle ilişkilendirerek suçlaması üzerine] Evren (1991: 346), "Seçime komünist partisi diye bir parti katılmıyor ki... Böyle bir parti katılmış olsa dahi, Sovyet Rusya'yı bu işle suçlamak niye? Yarın öbür gün seçimi kazanıp iktidar partisinin lideri olarak Başbakanlık görevini üstlendikten sonra Sovyet Rusya ile ilişkilerimizi koparacak mıyız? Sovyet yöneticilerinin oturdukları villalar, iki metrelik bahçe duvarları bizi niye alakadar etsin? Bu konu Sovyet vatandaşlarının problemi" diyerek Sunalp'ın antikomünizmini gereksiz ve sorumsuz bulmaktadır.

MDP'nin bu katı ve donuk ideolojik söylemi, parti programıyla çelişmektedir. Programın 8. maddesinde, "Partimiz, (...) bir sınıf ve ideoloji partisi değildir. Milli, milliyetçi, Atatürkçü, demokratik, medeniyetçi, memleketçi, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmaya öncelik veren bir kitle partisidir" biçiminde bir tanım yapılarak pragmatik bir merkez sağ parti olduğu belirtilmeye çalışılmaktadır. Programın özgül politika alanlarına bakıldığında, bu durum daha belirgin hale gelmektedir. Örneğin 13. maddede bürokrasideki kırtasiyeciliğin azaltılacağı, 20. maddede "NATO içindeki yerimizin güçlendirilmeye" çalışılacağı, 21. maddede "kısır bir devletçilik anlayışı [yerine] özel teşebbüsün" destekleneceği; hür teşebbüse ve serbest rekabete dayalı bir ekonomi anlayışı benimseneceği ifade edilmektedir (MDP, 1983a: 6, 8, 12-13). Ancak özgül politika alanlarında (ANAP gibi diğer sağ partilerden farklılığı ortaya konmadan) çizilen merkez sağ görünüm ile parti liderliğinin dile getirdiği katı ideoloji arasındaki çelişki, giderilemeden kalmıştır.

MDP'nin ideolojik karmaşa sorununu daha kötüleştiren bir etmen de, parti kurucularının psikolojisi olmuştur. Parti örgütlenmesinin tamamlanmasının ardından hükümeti kurma çalışmalarına başlayan Sunalp, kendi vazifesinin partiyi kurmak olduğunu, seçimin kazanılmasının MGK'nın işi olduğunu düşünmektedir (Çölük, 2018: 97; Turgut, 1986: 86). Daha seçimler kazanılmadan kendilerini iktidar gören parti ileri gelenleri de seçim çalışmalarını yeterince önemsememişlerdir.⁷ Böyle olunca parti örgütü seçim öncesinden "zafer sarhoşluğu" içine girerek basın tarafından eleştirilen olaylarla gündeme gelmekten kaçamamıştır. Evren'in de eleştirdiği bu tutum, partinin halka yabancılaşmasına, Sunalp'ın aristokratik bir salon adamı portresi çizerek halka soğuk gelmesine yol açmıştır (Evren, 1991: 259, 272, 323). Bir süre sonra anketlerde partinin gerilediği görülmeye başlandığında da sorun içsel etmenlerle değil, dışsal nedenlerle kavranmış ve "Niçin kazanamadık?" sorusu hiç sorulmadan hep "Neden kaybettik?" üzerinde durulmuştur (Turgut, 1986: 109).

MDP'nin ideolojik tutarsızlığı, parti örgütünün ve önderliğinin seçim sürecini doğru psikolojiyle ve doğru adımlarla yürütememesi, partinin başarısızlığında büyük etkiye sahiptir. Yine de, partinin yenilgisinde ve kısa sürede eriyip çözülmesinde temel etmenler, yukarıda değinilen iki açmaz olmuştur. MDP kurulduktan sonra seçimi kazanmak için asıl koz olarak Evren ve MGK'nın desteği görülüyordu. MGK ise, bir parti tesis etmenin yanı sıra, (bu iki açmazın daha da karmaşık hale getirdiği) bir parti sistemi oluşturmanın getirdiği sorunlarla uğraşıyordu. MGK'nın parti sistemine dair ilk planı basitti: Sağda, cuntanın sivil yönetime geçtikten sonra güvencesi olacak gözde parti, solda ise bir tür "majestelerinin muhalefeti" olacak bir sol parti kurulacak ve parti sistemi koalisyonları bir daha geri getirmemek üzere iki partili bir düzen içinde devam edecekti (Yaşar, 1990: 134). Bu plan, 12 Eylül

⁷ "Bırakınız milletvekilliğini, kendilerini, seçimden üç ay önce 'Bakan' olarak görenler bile hiç kıllarını kıpırdatmadan özel işleri ile meşgul olup seçim bölgelerine gitmek tenezzülünde bulunmayacaklardı" (Turgut, 1986: 103).

1980 öncesi siyasal hareketlerin tekrar partileşmeye çalışmasıyla ciddi bir meydan okumayla karşılaştı. Cuntanın onayıyla sağda kurulan MDP'ye karşı Demirel'in kurduğu Büyük Türkiye Partisi (BTP), solda kurulan Halkçı Parti'ye (HP) karşı eski CHP'lilerin Erdal İnönü'nün liderliğinde kurdukları Sosyal Demokrat Parti (SODEP), generallerin parti sistemi kurgusuna ciddi bir tehdit oluşturdu. MDP merkez sağa yerleşmeyi hedefleyen bir parti olduğu için özellikle eski AP'nin müstakil bir parti olarak siyasal hayatına devam etmesi, generallerin tüm planlarını suya düşürebilirdi. Bu yüzden BTP kapatıldı. Yerine kurulan Doğru Yol Partisi'nin (DYP) ve SODEP'in kurucular kurulu MGK tarafından sürekli veto edilerek seçimlere katılmalarına izin verilmedi. Buna karşın Ulusu hükümetinde başbakan yardımcısı olan Özal'ın kurduğu Anavatan Partisi'nin (ANAP) seçimlere girmesine karşı çıkılmadı. Özal'ın fazla oy alamayacağı, üstelik seçime daha demokratik bir görünüm kazandıracığı görüşünün bu partinin veto edilmemesinde etkili olmuştu (Yaşar, 1990: 157). Üstelik çeşitli kanallardan ABD'nin de ANAP'ın seçimlerin dışında bırakılmasına engel olmaya çalıştığı iddia edilmişti (Yaşar, 1990: 201). Bu baskıların belirli bir etkisi olsa da, asıl neden Sunalp ve MDP'nin MGK'yla ilişkilerinin sağlıklı ilerlememesi, askeri otoriter rejimden sivil rejime geçerken partileşmenin asıl amacı olan "koruma" misyonu açısından MDP'nin gerekli güveni yaratamaması olmuştur.

Ulus'un parti kurma görevini bırakmasından sonra Sunalp'ın ismi, Üruğ'la Evren'in görüşmelerinden doğmuştu (Evren, 1991: 137). Sunalp, geniş bir çevresi olan, merkez sağla iyi ilişkilere sahip ve ayrıca yurtdışı görevleri sayesinde dünyayı bilen bir isim olarak uygun bulunmuştu (Yaşar, 1990: 138). Ancak Sunalp, aynı zamanda 12 Mart Dönemi'nde cumhurbaşkanlığı krizinde "Gürlerci" olarak sivrilmiş ve ardından edilgen konumlara getirilerek emekli olmuştu. O yüzden Sunalp hareketi bazılarınca bir 12 Mart hareketi olarak görülmüştür (Cemal, 2012: 245). Her ne olursa olsun, bir yandan Üruğ'un genelkurmay başkanlığı yolunun açılması diğer yandan Sunalp'ın Üruğ'la yakınlığı, hem Üruğ'un fazlasıyla güçlenmesine hem de cunta içinde karacıların havacılara ve denizcilere karşı dengeyi bozmalarına yol açabilirdi (Yaşar, 1990: 166). Cunta içinde Evren'in cumhurbaşkanı ve Nurettin Ersin'in genelkurmay başkanı olması karacıların kendilerini güvenceye aldıkları buna karşın hava kuvvetleri komutanı Tahsin Şahinkaya'nın ve deniz kuvvetleri komutanı Nejat Tümer'in sivil yönetime geçişten sonra herhangi bir yasal korumaya sahip olmadıkları eleştirilere yol açmıştır (Çölük, 2018: 61). Bu bakımdan havacılar ve denizciler için de eski deniz kuvvetleri komutanı Ulusu'nun parti kurması, çok daha iyi bir alternatif olarak görülmüyordu. Buna karşın Sunalp'ın sadece karacıları partinin kurucular kuruluna alması, "Partiye karacılar hakim oluyor" kuşkularını yaratmıştı (Yaşar, 1990: 156). Bu gelişmeler, MGK içinde Sunalp'e soğuk bakan bir kanadın oluşmasına yol açtı. Bu kanat, Sunalp'ın MDP'sinin karşısında Özal'ın ANAP'ını bir denge unsuru olarak görmeye başladı (Yaşar, 1990: 166). Dolayısıyla ANAP'ın başta vetoyu aşabilmesinde bu husus da

etkili olmuştu.⁸ Daha sonra seçime yaklaşıldıkça, MDP'nin ivme kaybettiğinin görülmesiyle ANAP ile MDP'nin Ulusu'nun başkanlığında birleştirilmesi fikri, MGK tarafından gündeme getirildi. Her iki partinin ve liderinin bu birleşmeye yanaşmaması ve bu birleşimden doğacak partinin anayasayı değiştirebilecek bir çoğunluğa erişme ihtimaliyle MGK'nın ısrarcı olmaması, bu fikrin tavsamasına yol açtı (Evren, 1991: 298). Bu koşullar altında MDP'nin giderek belirginleşen başarısızlığı, Evren ve MGK'yı daha tarafsız bir konuma çekilmeye itti. Milletvekili adaylarının MGK tarafından n incelemeye tutulduğu Eylül ayında MDP'den de diğer partilere yakın sayıda adayın veto edilmesi, MGK'nın MDP'yi kayırmadığı, seçime katılan tüm partilere eşit yaklaştığı biçiminde yorumlandı (Yaşar, 1990: 178). Basının yönelttiği hangi parti kazanır sorusuna Evren'in gülerek, "Kim kazanırsa o kazansın. Karışmam. Ben parti kursaydım kazanırım derdim, kurmadım ki" diye yanıt vermesi; yine halktan gelen "Paşam kime oy verelim" biçimindeki mektup ve haberlere "Cumhurbaşkanı pozisyonum bunu yapmama müsait değil" yanıtını vermesi, Evren ve MGK'nın artık iyice tarafsız konumuna çekildiğini gösterdi (Cemal, 2012: 310; Evren, 1991: 305).

MGK'nın desteğindeki azalma, nihayetinde MDP'nin halk desteğini toparlayamamasının sonucuydu. Seçimlerden iki hafta önce, 23 Ekim'de Milliyet gazetesinde yayımlanan bir ankete göre halkın %48'i kararsız görünüyordu. Bir hafta sonra yayımlanan ankette ise ANAP %37, HP %25 ve MDP %14 desteğe sahip duruma gelmişlerdi (Milliyet'ten akt. Hale, 2014: 318). MDP'nin zayıf durumu Sunalp'in basınla kötü ilişkilerine ve ilk kez yapılan liderler TV yayınındaki kötü performansına bağlandı. Ancak Ağustos'tan beri gelen istihbarat raporlarında ANAP'ın çıkış halinde olduğu ve MDP'nin gerilediği MGK'ya iletiliyordu (Yaşar, 1990: 167). Evren de anılarında 5 Eylül'de "MDP'nin kazanma şansını kaybetmekte olduğu neticesine vardık" ve 21 Ekim'de "Özal ipi gğsleyeceğe benziyor" diyerek bu eğilimi doğrulamaktadır (Evren, 1991: 323, 376). Evren'e göre MDP'nin başarısızlığının esas nedeni, Sunalp'in halk ve basın tarafından tutulmamasıdır. Ulusu'nun parti kurmaktan vazgeçmesi, MGK'nın planını bozmuş ve Sunalp üzerinden eski planın devam ettirilmesi işe yaramamıştır. Evren de hayıflanarak yanlış yaptığını kabul etmekte ve De Gaulle gibi eğer kendisi bir parti kursaydı çok daha iyi bir sonuç alabileceğini iddia etmektedir (Evren, 1991: 137). Gerçekten, ulusal krizi çözen bir asker-siyasetçi olarak Evren parti kurmuş olsaydı, başta ifade edilen iki açmazı yani Demirel'den gelen basıncı ve popüler liderlik sorununu daha iyi idare etmek mümkün olabilirdi. Ancak 1982 anayasa referandumunda Evren'in doğrudan

⁸ öte yandan 1982'deki banker skandalındaki payı nedeniyle zal'ın hakkında bir dosya olduğu ve bu dosyaya dayanarak partinin kapatılabileceği, MDP'liler tarafından bir "umut" olarak görülmüştü (lk, 2018: 65). ANAP'ı koruyan yukarıdaki siyasi dengelerin ve etmenlerin yanına iki husus daha eklenebilir: İlki, zal'ın bu skandal sırasında MGK'nın kurdurduğu Ulusu hkmetinin başbakan yardımcısı olmasıydı. Eğer bu skandaldaki sorumluluğu "fazla" vurgulanırsa, bundan MGK da zarar görebilirdi. İkinci olarak, MGK, BTP'yi seçim sürecinin başında kapatarak adeta son kurşununu harcamıştı. Bunun üstüne, seçimlere birkaç ay kala ANAP'ı şu veya bu yolla seçim dışında bırakırsa, seçimin tümüyle göstermelik bir hal alması tehlikesi doğardı. ABD ve özellikle AET'den gelen demokratikleşme baskısı açısından bu, kolay göze alınamayacak bir adımdı.

cumhurbaşkanı olmasına dair bir maddenin eklenmesi, bu yolu baştan kapatmıştı. 1982 anayasasıyla bizzat generallerin koyduğu bir başka madde de MDP için bir tuzağa dönüştü: %10 barajı. 6 Kasım 1983 genel seçimlerinde MDP, ANAP'ın %45, HP'in %30 oyuna karşı %23 alabildi. 4 ay sonra yapılan yerel seçimlere DYP ve SODEP de katılınca, ANAP %41 ile oyunu büyük oranda korudu; SODEP %23, DYP %13 oya ulaşırken HP %9'a, MDP %7'ye geriledi. Bir sonraki seçimlerde "icazetli" veya "muvaaza" partiler olarak adlandırılmaya başlanan HP ve MDP'nin baraj sorunu yaşayacağı ortaya çıkmıştı (Parla, 2002: 146). Bu andan itibaren diğer partilerle birleşme yolları aramaya başlayan ve istifalarla sarsılan MDP'de genel başkanın değiştirilmesi de çözüm olmamış ve nihayetinde parti 4 Mayıs 1986'daki olağanüstü kongreyle kendini feshetmiştir.

Sonuç

Girişte de belirttiğimiz üzere otoriter rejimler, hegemonik parti inşası ile yönetme maliyetlerini düşürerek, iktidar ömürlerini uzatabilmektedirler. Biz de bu çalışmada, Güney Kore, Endonezya ve Türkiye'de askeri otoriter rejimlerin, siyasal parti kurumu aracılığıyla iktidarlarını pekiştirme arayışlarını değerlendirdik. Buna göre Endonezya'da Golkar 30 yıllık iktidar ömrü ve liderin vefatından sonra da siyasi hayatta kalabilmesi açısından en başarılı hegemonik cunta partisi olarak karşımıza çıkmaktadır. DRP ise 20 yıla yaklaşan iktidar ömrü ile başarılı bir portre çizse de liderin ölümünden sonra varlığını sürdürememesi açısından Golkar'a göre daha zayıf bir kurumsallaşmaya sahip olmuştur. Hiçbir seçim kazanamayan ve üç yıllık kısa ömrü ile MDP ne hegemonik bir parti olabilmiş ne de kurumsallaşabilmiştir. Bu nedenle de Türkiye diğer iki ülke örneğine göre askeri darbe sonrasında çok kısa sürede demokrasiye geri dönebilmiştir. Bitirirken bu örnekler arasındaki benzerlik ve farklılıkları irdelemenin yararlı olacağını düşünüyoruz.

Türkiye'nin Endonezya ve Güney Kore'ye göre daha derin bir demokrasi tecrübesi olması, 20. yüzyılın ikinci yarısında Batı Bloku'nun uluslararası kurumsal yapısı içinde bulunması ve Atatürk'ün düsturu doğrultusunda askerlerin güncel siyasetin dışında kalması ilkesi, generallerin askeri müdahaleleri ancak demokrasiyi ve devlet düzenini ihya etmek amacıyla meşrulaştırabilmelerini getirdi. Bu yüzden askerlerin ülkenin rutin yönetimini kendi liderliklerinde korporatist örgütlerle sürdürebilmeleri ve cunta liderinin böylesi örgütler aracılığıyla seçilmesi Türkiye'de görülmedi. Bu durum, DRP ve Golkar'ın gelişimini doğrudan etkileyen kurucu lider ve onun halefi sorunsalının da Türkiye'de ortaya çıkmasını engelledi. Bununla birlikte eğer Evren'in pişman olduğu seçenek olan De Gaulle gibi kendi liderliğinde bir partinin kurulması mümkün olsaydı, hikaye çok farklı olabilirdi. AP'lilerin muhalefeti daha kesin biçimde bastırılabilir ve Sunalp'in yaptığı hatalar tekrar edilmeden hegemonik bir tek partinin siyasete hakim olması sağlanabilirdi. Öte yandan MDP'nin yeterince kurumsallaşamaması, darbe öncesi siyasal hayatın dinamizmiyle de bağlantılıydı. AP'nin ve

CHP'nin yerleşmiş kadro ve kitlelere sahip olmaları, hem bu parti geleneklerinin ilk fırsatta tekrar ortaya çıkmalarına hem de MDP için gerekli olan elit devşirmenin ancak gözden düşmüş eski parlamenterlerle sınırlı kalmasına neden oldu. Nitekim hem Endonezya'da hem de Türkiye'de cunta üç partili bir sistem tasarlamasına rağmen, Türkiye'de bu tasarı ancak tek bir seçim boyunca (onda da MGK yasaları sayesinde) yaşayabildi. Yine hem Endonezya'da hem de Türkiye'de cunta, ortak bir resmi ideolojiyle partileri birbirine yakınsalaştırmayı (*converge*) denedi. Endonezya'da Pancasila ve Türkiye'de Atatürkçülük, tüm partilerin ortak paydası yapılmaya çalışıldı. Pancasila'nın etkisi yine 1990'lara kadar devam etse de, Atatürkçülük gerek sol Kemalist eleştiriyile gerekse sağ pragmatizmle kısa sürede hegemonik olma niteliğini yitirdi. Bu bakımdan Endonezya ve Türkiye örnekleri arasındaki ilginç bir başka ortaklık, her iki cuntanın da İslam'ı bir biçimde yedeklerine almaya çalışmalarıdır. Bu hususta da Golkar çok daha başarıyken Atatürk'ün laiklik ilkesiyle İslamcılık arasında bir terkip oluşturamayan 12 Eylül cuntasının çözmeye çalıştığından daha fazla sorun yarattığı söylenebilir. Güney Kore örneğiyle karşılaştırıldığında, tarihsel dönüm noktalarının benzerliği dikkat çekmektedir. Her iki ülkede de 1960'ların başında ve 70'lerin sonunda derinleşen krizler darbeye sonuçlanmıştır. Her iki ülkede de ekonomik kalkınmayı askeri otoriter rejimin desteğiyle örgütlemek önemli bir mesele olmuştur. Bununla birlikte Türkiye'de bu ekonomik program (MDP özelinde) daha çok retorik bir söylem olarak kalırken DRP ve DJP'de daha ciddiye alındığı ve başarılı olduğu açıktır. Yine 1980'de Güney Kore'de, 1981'de Türkiye'de tüm partilerin kapatılması ve siyasal hayatın sıfırdan yeniden düzenlenmeye çalışılması da bir başka ortak özelliktir. G. Kore'de NCFU'nun, Türkiye'de Danışma Meclisi'nin mevcut siyasal partilerin etkisinden arındırılarak düzenlenmeye çalışılması da, her iki ülke arasındaki benzerlik ve farklılıklara değinmek için iyi bir örnektir. Burada cuntaların hareket noktaları ortaksa da, amaçları farklılaşmaktadır. NCFU'nun kurulma amacı, başkanın göreve gelişinin seçim stresinden kurtarılması ve korporatif düzenlemelerle yönetimin işlevselleştirilmesi iken, Danışma Meclisi yalnızca yeni anayasanın hazırlanması amacını taşıyordu. Evren'in cumhurbaşkanlığı, bu yeni anayasa eklenen bir maddeyle "otomatik olarak" sağlanırken ikinci defa göreve gelmesine dair bir düzenleme hiçbir zaman gündeme gelmedi. Eğer MDP başarılı olabilseydi, DRP'de görülen sivil ve asker kadrolar arasındaki hizipleşmenin de ortak bir örüntü oluşturabileceği iddia edilebilir. DRP'de başkanın yerine kimin gelmesi gerektiği sorunu etrafında biçimlenen hizipleşmenin kaba hatlarının MDP'de genel başkanın değiştirildiği kurultay sürecinde belirmeye başladığı söylenebilir. Ancak partinin hiçbir zaman iktidar şansı yakalayamaması, bu konudaki çıkarımları spekülatif kılmaktadır. Son olarak hem MDP hem de DRP ve DJP'nin popülist politikalarla destekli bir hegemonya kuramamaları da bir başka benzerliktir. Ancak G. Kore'de bu, benimsenen ekonomik kalkınma modeli nedeniyle emekçi sınıfların baskı

altına alınmasının sonucuyken Türkiye’de parti liderliğinin inandırıcılık sorunu ve ideolojik donukluğu nedeniyle olmuştur.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız

Yazar Katkısı: Aydoğan Kutlu %50, Mustafa Cem Oğuz %50

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışma için destek alınmamıştır.

Etik Onay: Bu makale, insan veya hayvanlar ile ilgili etik onay gerektiren herhangi bir araştırma içermemektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Peer Review: Independent double-blind

Author Contributions: Aydoğan Kutlu %50, Mustafa Cem Oğuz %50

Funding and Acknowledgement: No support was received for the study.

Ethics Approval: This study does not contain any human or animal research that requires ethical approval.

Conflict of Interests: The authors declare that they have no conflicts of interests.

Kaynakça

- Aydın, S. ve Taşkın, Y. (2018). *1960’tan Günümüze Türkiye Tarihi*. İstanbul: İletişim.
- Cemal, H. (2012). *Demokrasi Korkusu: 12 Eylül Günlüğü 2*. İstanbul: Everest.
- Chen, F. Y. (2020). *Ruling Party Institutionalization in Autocracies*. Michigan State University.
- Çölok, Ö. (2018). *Milliyetçi Demokrasi Partisi’nin Kuruluşu ve Faaliyetleri (1983-1986)*. (dan. V. Engin) Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü AİİT Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Ergüder, Ü. ve Hofferbert, R. (1988). “The 1983 General Elections in Turkey: Continuity or Change in Voting Patterns” ed. M. Heper & A. Evin içinde *State, Democracy and the Military in Turkey in the 1980s* (81-102). Berlin/New York: Walter de Gruyter.
- Evren, K. (1991). *Kenan Evren’in Anıları - 4*. İstanbul: Milliyet.
- Geddes, B. (1999). Authoritarian Breakdown: Empirical Test Of A Game Theoretic Argument. In *Annual Meeting Of The American Political Science Association*, Atlanta (Vol. 2).
- Han, Y. C. (1971). The 1969 Constitutional Revision and Party Politics in South Korea. *Pacific Affairs*, ss. 242-258.
- Hakim, M. (2016). Soeharto And The Politicization Of Indonesian Islam (1968-1998). *Journal of Indonesian Islam*, 10(2), ss. 159-180.

- Hale, W. (2014). *Türkiye 'de Ordu ve Siyaset*, çev. A. Fethi. İstanbul: Alfa.
- Heper, M. (2006). *Türkiye 'de Devlet Geleneği*, çev. N. Soyarık. Ankara: Doğu Batı.
- Hong, Y. P. (1999). *State Security and Regime Security: President Syngman Rhee and the Insecurity Dilemma in South Korea 1953-60*. Springer.
- Huntington, S. P. (1965). Political Development And Political Decay. *World Politics*, 17(3), ss. 386-430.
- Huntington, S. P. (2006). *Political Order İn Changing Societies*. Yale University Press.
- Im, H. B. (1987). The Rise Of Bureaucratic Authoritarianism In South Korea. *World Politics*, 39(2), ss. 231-257.
- Jung, J. H. (1992). Personal Income Distribution İn Korea, 1963–1986: A Human Capital Approach. *Journal of Asian Economics*, 3(1), 57-71.
- Kim, C. E. (1975). Transition from Military Rule: The Case of South Korea. *Armed Forces & Society*, 1(3), ss. 302-316.
- Kim, C. E. (1988/2019). After the Coup: South Korea Creates a New Political Order. In *The Decline of Military Regimes* (ss. 45-74). Routledge.
- Kim, H.M. (2011). *Korean Democracy In Transition: A Rational Blueprint For Developing Societies*. University Press of Kentucky.
- Kim, Y. H. (1992). Authoritarian Leadership And hegemonic Party building: A Comparative analysis of South Korea And Mexico. *Asian Perspective*, ss.83-108.
- Lee, S. (2019). Comparative Case Study on Institutionalization of Ruling Parties Under Military Authoritarianism: Democratic Republican Party Under Park Chung-Hee Regime in South Korea (1961-1979) and GOLKAR Under Suharto Regime in Indonesia (1966-1998). *Journal of Social and Political Sciences*, 2(4).
- Liddle, R. W. (1978). The 1977 Indonesian Election and New Order Legitimacy. *Southeast Asian Affairs*, ss. 122-138.
- Magaloni, B. (2006). *Voting For Autocracy: Hegemonic Party Survival And Its Demise In Mexico*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Masuhara, A. (2015). *The End Of Personal Rule İn Indonesia: Golkar And The Transformation Of The Suharto Regime* (Vol. 24). Government Printing Office.
- MDP. (1983a). *Program*. Ankara: Ajans-Türk Matbaacılık.
- MDP. (1983b). *Temel Esaslar (Düşünce ve Görüşler, Sorunlar, Çözümler)*. Ankara: MDP Basın Merkezi.
- Mortimer, R. (2006). *Indonesian Communism Under Sukarno: Ideology And Politics, 1959-1965*. Equinox Publishing.
- Nathan, A. J.(2003). Authoritarian Resilience. *Journal of Democracy*, 14(1), ss. 6-17.
- Oh, J. K. C. (1999). *Korean Politics: The Quest For Democratization And Economic Development*. Cornell University Press.
- Parla, T. (2002). *Türkiye 'nin Siyasal Rejimi 1980-1989*. İstanbul: İletişim.
- Suryadinata, L. (1997). Golkar of Indonesia: Recent Developments. *Contemporary Southeast Asia*, 19(2), 190.
- Suryadinata, L. (2007). The Decline of the Hegemonic Party System in Indonesia: Golkar After the Fall of Soeharto. *Contemporary Southeast Asia*, ss. 333-358.
- Svolik, M. W. (2012). *The Politics Of Authoritarian Rule*. Cambridge University Press.
- Turgut, H. (1986). *12 Eylül Partileri*. İstanbul: ABC.
- Vatikiotis, M. R. (2013). *Indonesian Politics Under Suharto: The Rise And Fall Of The New Order*. Routledge.
- Vogel, E. F. (1991). *The Four Little Dragons: The Spread Of Industrialization İn East Asia* (Vol. 3). Harvard University Press.
- Yaşar, M. (1990). *Paşalar Politikası*. İstanbul: Tekin.
- Zürcher, E. J. (2016). *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, çev. Y. Saner. İstanbul: İletişim.

Extended Abstract

When a military intervention succeeds, a critical dilemma emerges. The junta is faced with the choice of establishing a permanent military dictatorship or returning power to civilians through certain reforms. Both options have perils for the junta. A protracted military authoritarian regime politicizes the military and opens the door to further coup attempts. The transfer of power to civilians makes it possible to prosecute those responsible for the military authoritarian regime. Of these two options, the second is usually preferred, as the first is more dangerous and also more open to international pressure. With this preference, the junta also takes various additional measures to secure itself. One of the most important of measures is to establish a political party associated with a junta and to maintain power by getting popular support after demilitarization.

The exit from the military authoritarian regime with the coming to power of a political party related to the junta will ensure that the reforms made during the military administration take root and that the leading figures of the regime will be saved from prosecution. Thus, the authoritarian regime will be able to prolong its life through partisanship. However, the implementation of this option presents several difficulties. Even if the party was founded by the junta, it has to gain strong support from different segments of society in order to be in power and specially to maintain its power. For this, it needs to be institutionalized, cease to be the personal device of the junta leader, and gain autonomy from the army at a certain level. When these are achieved, the political party can win several elections in a row, gain super majorities in the parliament, completely control the legislature and become a hegemonic party. Because of the difficulty of this task, successful examples of hegemonic parties are not seen very often.

In this study, it was examined how military authoritarian regimes consolidated their power with the political parties they established in three different countries.

The Democratic-Republican Party (DRP), founded after the 1961 coup in South Korea, consisted of two different bodies: Representative structure and party secretariat. While the representative structure has a democratic quality that rises from the grassroots, extending from the district organizations to the party council and the parliamentary group; the party secretariat was a hierarchical and bureaucratic structure under the control of KCIA chairman J. P. Kim. As the leader of the junta and the party, Park Chung Hee's priority was economic development; he saw the party as a political machine to be put into action during election periods and formed the upper levels of the party organization and the government from technocrats. Therefore, the party failed to institutionalize and become autonomous, and its vote share gradually decreased. In 1979, General Chun Doo Hwan's coup d'état shut down all political parties and a shorter success was achieved with the newly formed Democratic Justice Party (DJP). Although both parties could control the majority in the parliament, they failed to become autonomous and

institutionalized especially against the junta leader, who was their founding leader, and could not turn into a fully hegemonic party.

In Indonesia, the coup took place in 1965 and the junta leader, General Suharto, was elected head of state by the parliament in 1968. The regime, which became civilian with Golkar in 1971, continued under the rule of a hegemonic party with super majorities in the parliament until 1997. Golkar's success is based on his institutionalization and providing better balance between bureaucratic control and local participation. On the one hand, Golkar ensured the full loyalty of the bureaucracy to the party; on the other hand, it formed a base within the Indonesian Muslim community. Later, when Suharto's leadership was challenged from within the military, the president's move was to civilize the party by Islamizing the regime. This move reduced the weight of the army within the party; it deepened the institutionalization of the party and made democratic reforms possible. Although Golkar changed its identity, he remained in existence.

After the coup of September 12, 1980, the idea behind the transition to a civilian regime in Turkey through a party had the same goals as the others. Reaching more than expected support in the 1982 Constitutional Referendum accelerated the efforts in this direction. The generals argued that this party had to settle in the centre-right in order to be successful. However, they did not negotiate with the AP leadership, the former owner of the centre-right, for this aim. On the other hand, the automatic presidency of Kenan Evren through a referendum blocked the De Gaulleist scenario in which a party could be established under the direct leadership of Evren. Under these circumstances, the withdrawal of Prime Minister Bülent Ulusu, who was the junta's most trusted name for party-founding, also put the party attempt to a dead end. Nevertheless, the junta tried to implement this initiative with T. Sunalp. However, Sunalp could not gain the trust of a wing of the junta, and also had problems with the press and could not create a profile that would attract the sympathy of the public. In addition, the notables of the party rely on Evren's support and see the election as a guarantee; this led to their faltering and eventual loss during the campaign. The fact that the party would face a threshold problem in the next elections made it necessary to unite with other parties. When it failed to do so, dissolved itself. The difference of NDP from other examples was that although it was founded by the request of the junta, it was not under its direct management and could not generate popular support after having a trust problem with the junta. In addition, the army's unwillingness to maintain its power with corporatist institutional structures and Evren's unwillingness to be re-elected president enabled the transition to the civil-democratic order without the need for the NDP.